

ØKOLOGI & ERHVERV

6. juli 2018
nr. 635
38. årgang

Markvandring er populære i juni. Økologi & Erhverv var med på to

side 4 og 12-13

MENNESKER & MENINGER

Jens og Hanne Nielsen.

Skulderklap fra Økokød

ANERKENDELSE: Hvert år uddeles producentforeningen Økokød et skulderklap til en person eller familie, som har gjort en særlig indsats for at fremme økologisk kød. Denne ære tilfaldt i år ægteparret Hanne og Jens Nielsen for deres utrættelige indsats for at fremme økologi på Det Sønderjyske Dyrskue i Aabenraa. Igennem 27 år har ægteparret organiseret en økologisk dyrskuestand, som byder på mad og information om økologi. Gennem årene har parret opbygget et netværk af virksomheder og en snes privatpersoner, som bistår med arbejdet, og gør det til en oplevelse, som mange dyrskuebesøgende i Aabenraa kender. Den mangeårige indsats er i år mundet ud i en forening, Økotellet Sønderjylland, som fører arbejdet videre i fremtiden. Hanne og Jens Nielsen er dog stadig aktive, og senest har Hanne Nielsen udarbejdet en manual for dyrskue-arbejdet. Hun håber manualen vil inspirere andre, så lignende initiativer kan vokse frem andre steder i landet. Hanne og Jens Nielsen har selv i mange år haft økologisk kvæg på deres ejendom i Nr. Hostrup ved Rødekro. De har dog i år droslet ned og sat dyrene ud. Økokøds årlige skulderklap ledsages af et kontant beløb på 5000 kr. Økokød er en producentforening for økologiske kødproducenter, som – udover skulderklappet – hvert år uddele 380.000 kroner til fremme af markedsføring og udvikling af økologiske kød-produkter.

Professionel pessimist

LEDER

AF PER KØLSTER

Med en sol, der brager ned uge efter uge, får det alle ferieramte ude i den landlige idyl til at glemme regnvandets velsignelser. For landbruget er solen så ubarmhertig, at vi kun kan håbe på, at det ikke går værre end frygtet, selvom den regn, der måtte falde fremefter, ikke kan rette op på, at landets marker allerede har givet op. For den enkelte kan det blive katastrofalt.

Det kræver gode nerver at være landmand, og det er ikke noget nyt, at byboere synes, landmænd altid er utilfredse. Er det ikke med vejret, så er det med priserne. Og noget er der om snakken. Det er svært at være optimist, når problemerne med stor forudsigelighed lurer lige om hjørnet. Men som landmand er man nødt til at være professionel pessimist med et udtryk lånt fra vores nationalbankdirektør. Som han siger, så er det hans opgave konstant, at have et vågent øje på risikoen for landets økonomi. Og han skal være pessimist. Vi har alle set, hvordan det er gået, når de pessimistiske filtre forsvinder, fordi det jo går så ufatteligt godt. Det er kimen er til næste ulykke. Den misforståede optimisme.

Det er ikke første gang i historien at der er tørke. Men det ændrer ikke ved, at temperaturen gennemsnitligt vokser konstant. Som en meteorolog sagde: Der er vejret, og så er der klima. Det er vejret, vi oplever, vejret som det altid har drillet med sine trælse luner. Men det er klimaet, vi observerer. Og det er i den grad under forandring.

Foto: Kasper Nyman, Colourbox

Det landbrug, vi kender i dag i vores del af verden, har ikke bund i naturens grænser og indbygget en tilstrækkelig forsikring over for dét, vi har i vente. Kortsigtet optimisme styrer.

Med den professionelle pessimisme in mente, skal vi til at tænke mere langsigtet og tage vores egen medicin. I generationer har vi med stor succes bistået u-landene med at løfte deres landbrug og rådgivet i metoder til at modstå et tørt og risikofyldt klima. Løsningen hedder: Mangfoldighed af afgrøder, ikke mindst flerårige afgrøder og træer – agroforestry; skånsom jordbehandling; tilpasset dyrehold; kompostering og 'mulching', altså om at opbygge jordens biologiske liv og en jord, der altid er dækket.

Herhjemme har vi nok lært om grønne marker og efterafgrøder, men vi pløjer fortsat mere end godt er. Vores sædskifter er ikke noget at prale af, uanset om vi har dyr eller ej. Og landet er tømt for naturelementer, hegn, vand osv. Kigger vi tilbage i vores egen historie bestod gårdens robusthed i alsidighed med mange

dyrearter og dermed alsidige sædskifter, i selvforsyning, og i at den enkelte gård både havde marker på de højere og de lavere jorder, altså en øko-geografisk forståelse for at udnytte landskabet med henblik på robusthed. Og endnu længere tilbage, så indgik træer som noget naturligt i landbruget både som foder, energi og materialer.

I dag afhænger samfundets fødevarerikkerhed mere af vores købekraft i det globale marked, og markedet belønner ikke alsidighedens forsikring. Et robust fødevarer system vender blikket indad og har indbygget et væld af relationer og forvalter den helt nødvendige recirkulering, den uomgængelige biologiske mangfoldighed og den basale produktion af vores livsforbrødenheder altså vores fælles mad i en mere lokal kontekst. Vi har behov for en gennemgribende reformering af vores landbrugs- og fødevarer system i en omfattende fælles bestræbelse for at finde en helt ny vej til et fremtidigt robust landbrug og fødevarer system inklusiv en grønner madkultur.

Vi har meget gunstige forhold for

landbrug i Danmark, og vi skal indrette os efter det muliges kunst set med økologiske briller. Og den landbrugsjord, vi har tilbage, skal beskyttes og inddragelse af landbrugsjord til byudvikling og infrastruktur skal stoppe. Vi skal indrette os efter, at ligesom vi låner jorden af kommende generationer, så er maden til låns, og derfor skal alle ressourcer tilbageføres. Vi skal genskabe en udnyttelse af vores landskab på en skånsom måde, hvor robust produktivitet og et rigt naturindhold er hinandens forudsætninger.

Den professionelle pessimisme skal være vores adelsmærke som repræsentanter for jordens og madens robuste fødevarer system. Økologien kan ikke hvile på sin markedsmessige succes. Vi skal videre, og det er bare med at komme i gang. Vi tager skeen i egen hånd med vores ØkologiLøft, mens vi samtidig arbejder på at ændre EU's fælles landbrugs politik og dermed markedsbetingelserne. Vi har noget at byde på og meget vi vil. Og det er der masser af professionel optimisme i! Men uden vand går det ikke.

Udgiver

Økologisk Landsforening
Silkeborgvej 260
8230 Åbyhøj
Tlf. 87 32 27 00
www.okologierhverv.dk

Udkommer

11 udgivelser årligt
Oplag 4.000
ISSN 1904 - 1586

ØKOLOGI & ERHVERV

Redaktør (ansv.)

Irene Brandt
ib@okologi.dk
4190 2007

Redigerende/annoncer

Arne Bjerre
ab@okologi.dk
4190 2006

Journalist

Henrik Hindby Koszyczarek
hhk@okologi.dk
4190 2005

Journalist

Jakob Brandt
jb@okologi.dk
2889 9868

Abonnement

Avisen koster 35 kr i løssalg.
Et årsabonnement koster
740 kr. (ekskl. moms).
Bestil på mail:
hmo@okologi.dk

Tryk

Skive Folkeblad

Økologisk Landbrug redigeres uafhængigt af politiske, økonomiske og organisatoriske interesser.

Udebliver avisen, kan du via vores hjemmeside: www.kologisk.eu eller tlf: 6680 5677 lave en indberetning. Du vil derefter få tilsendt en erstatningsavis.

Debatindlæg:

Redaktionen modtager gerne debatindlæg fra vores læsere. Send dit indlæg til: ib@okologi.dk
Omfang: Max 1.650 anslag inkl. mellemrum.

TEMA: HØST SIDE 5-9

Faste kørespor giver ikke altid merudbytte

Høst tidligt og crimp

Skårlægning er vejen til tidlig høst

Det kan være en fordel at skårlægge hovedafgrøden i afgrøder med udlæg. Det kan give en tidlig høst, og efterafgrøder og udlæg får bedre vækstbetingelser.

Skårlægning letter høstarbejdet

I afgrøder med ukrudt eller kløverudlæg letter skårlægning høstarbejdet. Samtidig er høstvinduet større.

Guide til at undgå at skade vildt ved høst

Landbrugsstyrelsen har på baggrund af rådgivning fra Aarhus Universitet udgivet en guide til, hvordan landmænd minimerer risikoen for at skade og dræbe fugle og pattedyr ved høst.

Hestebønnerne tørster

Hestebønner skal have god jord og masser af vand, mens planterne blomstrer. Det har de hos Hans Rostgaard Andersen.

Sig farvel til Økologi & Erhverv og glæd dig til ØKOLOGISK LANDBRUG - Håndværk & Udvikling

Du læser nu den sidste udgave af Økologisk Landsforenings avis Økologi & Erhverv. Når næste udgave af avisen udkommer 31. august, er det med en ny titel: ØKOLOGISK LANDBRUG - Håndværk & Udvikling.

Men allerede i denne udgave har vi taget forskud på den nye avis. Fremover udkommer avisen kun én gang om måneden, til gengæld er der flere sider i avisen - og sidste men ikke mindst er der endnu mere landbrugsfagligt stof i avisen.

På redaktionen vil vi fortsat skrive nyheder om den økologipolitiske udvikling og om de spændende tiltag, der sker på markedet for økologi; men disse nyheder vil fremover blive udsendt i et digitalt nyhedsbrev med titlen ØKOLOGISK - Nyt om udviklingen, som vil blive lanceret efter sommerferien.

Ændringerne i Økologisk Landsforenings nyhedsformidling har rod i en stor undersøgelse blandt de økologiske landmænd, som du kan læse mere om på side 11 i denne avis.

Har du spørgsmål eller ros/ris til din nye avis, er du meget velkommen til at sende en mail til redaktør Irene Brandt på ib@okologi.dk

Venlig hilsen Redaktionen

TEMA: SVINEPRODUKTION SIDE 17-23

Liggevægge, kar og kummer – virker det?

Rodekummer under tag er attraktive og trækker grisene ud på udearealet. Sølekar er populære, men bliver brugt til at tisse i, og liggevægge er en berigelse særligt på arealer med megen sol.

Grise gider ikke stangtennis

Trækloster, kløborster, bowlingkugler og bildæk. Kloge grise gider ikke kede sig, og meget bliver gjort for at holde dem beskæftiget - med svingende succes.

Farehytte med godt arbejdsmiljø

De fysiske rammer for søerne og grisen hos Thomas Bertram har han selv udviklet i samarbejde med Vanggaard Staldmontage.

Svært at optimere på tre ubekendte

Opfedning af svin på friland er uopdyrket land inden for økologisk landbrug, men Hans Henrik Thomsens mobile svinestald har sat skub i udviklingen.

Flere patter og mindre kuld

Eskelys avlsmål handler om soens evne til at passe egne grise til fravæning.

Troldgården og Michelin-kok er tæt på at lancere en ny serie kødpålæg

Det er vigtigere at have styr på, hvor du vil sælge dine varer, end hvad du vil sælge, mener Philip Dam Hansen fra Troldgården.

HindsholmGrisen løfter økologien til et nyt niveau

Fire-fem mennesker lever af en årlig produktion på kun 300 'Hindsholmgrise', som lever et liv, der er så naturligt som muligt

Der er behov for mere kontrol med koncepterne

POLITIK & UDVIKLING SIDE 10-11 & 14-15

Flere overtræder økologireglerne

Den øgede omlægning til økologi fører til flere regelbrud. Et fysisk møde med en omlægningsekspert kan nedbringe antallet af overtrædelser, vurderer Landbrugsstyrelsen.

Sejr til ØL efter ministeropfordring

Det lykkedes Økologisk Landsforening at få sat sit aftryk på den nye energiaftale og sikre bedre rammer for økologiske biogasanlæg.

Mangel på økoarealer kan bremse væksten

Landmænd vil stadig have den trykte avis

Søgemaskiner som Google er et vigtigt værktøj, når der skal søges på faglig viden, mener landmænd på tværs af aldersgrupper. Trykte medier hitter dog stadig i den digitale tidsalder.

Vi kan gøre det meget mere bæredygtigt

ØKOLOGILØFT: 3,2 hektar under glas med et sædskifte bestående af tomater, agurker og chilipeber. Markhaven ved Odense er en af testbedrifterne i Økologisk Landsforenings udviklingsinitiativ, ØkologiLØFT. Klaus Søgaard fokuserer på natur og biodiversitet omkring gartneriet.

Jeg har brug for at få det konkretiseret

ØKOLOGILØFT: Preben Drastrup er gået med i testarbejdet i ØkologiLØFT med fokus på social og lokal udvikling. Han har meldt sig for at gøre konceptet mere konkret – ikke mindst for sig selv.

MARK SIDE 4 & 12-13

Forbruget af konventionel gødning øget

Antallet af økologiske bedrifter, der anvender en stigende mængde ikke-økologisk gødning, er næsten fordoblet på to år.

Landmænd indsamler data om vinterraps

Forsøgsmarker er ikke altid den bedste vej til ny viden om landbrug.

Solsikke kan blive en stor afgrøde

Øgro skal placeres i marken

Deltagerne på ØL's markvandring om gødning af økologisk vårbyg medio juni så på forsøg med Øgro i vårbyg og fik i tilgift en spændende tur rundt til marker med frøgræs, vinterrug, ærter og havre.

Hestebønner er fordoblet på to år

Sortsforsegene med hestebønner står flot i Sønderjylland. Forsøgene samler vigtig viden om en hastigt voksende afgrøde.

Eftervirkningerne af rødkløver er gode

På Nicolai Greves marker ved Hellevad har Seges flere forsød. Et forsøg måler eftervirkningerne af rødkløver i vårsæd.

MAD & MARKED SIDE 24-25

Forbrugerne vil have fingrene i dejen

Detailhandelsekspert Flemming Birch ser et trendsifte fra storytelling til storyliving, som økologerne skal forstå at udnytte.

Norske Oikos skifter navn til Økologisk Norge

Foreningen bag Norges økologiske landmænd håber, at et nyt navn kan skabe en mere tydelig kommunikation og dermed bidrage til at løfte nordmændenes forbrug af økologi.

Roskilde Festival er Danmarks største øko-event

Første spadestik til Kornets Hus

Efter 15 års forarbejde er byggeriet af Danmarks nye center for viden og inspiration om korn, ernæring og madkultur nu endelig gået i gang på en kornmark ved siden af Aurion.

Kvinder er klogest på økologi

Kvinder er mere bevidste om de fordele, der kendetegner økologiske fødevarer, end mænd. Det viser en ny undersøgelse lavet af Epinion for Økologisk Landsforening.

Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne:
Danmark og Europa investerer i landdistrikterne

Markbesøget og demonstrationen var arrangeret af ØkologiRådgivning Danmark i Økologisk Landsforenings projekt Demonstration af nye økologiske løsninger II. Projektet er støttet af Promilleafgiftsfonden for Landbrug, Den Europæiske Fond for Udvikling af Landdistrikterne og Miljø- og Fødevareministeriet.

Øgro skal placeres i marken

Deltagerne på ØLs markvandring om gødning af økologisk vårbyg medio juni så på forsøg med Øgro i vårbyg og fik i tilgift en spændende tur rundt til marker med frøgræs, vinterrug, ærter og havre

Det svært at se forskel på de forskellige led i forsøget på Børge Gjaldbæk-Nielsens vårbygmark.

MARKVANDRING

TEKST OG FOTO: IRENE BRANDT

- Vårbyggen her er i stadiet 59, men som I kan se, er det svært at se forskel på de forskellige led i dette forsøg, sagde planteavlskonsulent Lisbeth Kobborg Knudsen fra ØkologiRådgivning Danmark, ØRD, da hun sammen med en flok interesserede landmænd stod på en af Børge Gjaldbæk-Nielsens vårbygmarker ved Rimmerhus i Vestjylland midt i juni.

Marken var blevet tilsået 10. april og siden striglet to gange og vandet tre gange. Hele marken er blevet gødet med 32 t svinegylle pr. ha. På marken har projektet NutHY etableret fire forsøgsled. Derudover er der to 12 m striber med forsøg, som Børge Gjaldbæk-Nielsen selv har etableret. (Se faktabokse).

Formålet med forsøget har været at måle effekten af Øgro i vårbyg; men som Lisbeth Kobborg Knudsen konstaterede, var der ikke den store forskel på de forskellige led. Til gengæld var der andre ting, at drøfte i vårbygmarken.

- Pileurt klarer sig godt i år, kon-

staterede Lisbeth Kobborg Knudsen.

Vårbyggen havde svært ved at tage kampen op mod det aggressive ukrudt.

- Der var frost frem til 1. april; men jeg har tjekket, at jordtemperaturen her på egnen var 7 grader 10. april, og det burde være varmt nok til at så korn i, lød et bud fra planteavlskonsulenten.

Børge Gjaldbæk-Nielsen supplerede:

- Såbedet var fint; men jeg kan konstatere, at kornet ikke busker sig. Han fortalte også, at marken ligger på tung jord, og at den er blevet vandet hver anden uge med 30 mm.

Tør forsommer

Den tørre forsommer fik en del af skylden for, at den store tilførsel af Øgro ikke havde givet sig udslag i bedre vækst på marken. Hvor der kunne anes en forskel, var det med modsatte fortegn: Jo mere Øgro og jo mindre svinegylle arealet havde fået, des dårligere stod afgrøden.

- Det kan dels skyldes den tørre forsommer, hvor Øgro måske ikke er blevet frigivet i den tørre mark; men det kan også skyldes, at Øgro ikke

er blevet placeret rigtig på marken, sagde Lisbeth Kobborg Knudsen.

Peter Dammegaard fra Daka, der producerer Øgro, fortalte efterfølgende, at det faktisk ikke er helt lige meget, hvordan Øgro tilføres marken.

Et supplement

- Børge Gjaldbæk-Nielsen har først tilsået marken og derefter nedfældet Øgro. Vi anbefaler, at Øgro placeres på marken sammen med såsæden og gerne et par centimeter dybere end frøet, sagde Peter Dammegaard. Han understregede også, at forsøgene ikke afspejler, hvordan Daka forventer, at produktet vil blive brugt.

- Øgro er for dyrt til at bruge som fuldgødning på en egn, hvor man har megen gylle. Øgro kan bruges som startgødning med 100 - 200 kg pr. ha og ikke som i forsøget, hvor der er brugt op til 1.500 kg pr. ha. Vi ser Øgro som et supplement, gårdene kan bruge. Primært i områder, hvor der er langt til eller mangel på husdyrgødning; men også på tunge eller lavtliggende jorde, hvor en tung gyllevogn kan lave strukturskader, eller på marker i nærheden af boliger, hvor man ønsker at undgå gyllelugten.

Projekt NutHYs forsøgsled i vårbyg:

1. led: Grundgødet med 32 t svinegylle pr. ha = 100 kg udnyttet N

2. led: Grundgødet med 32 t svinegylle pr. ha + 500 kg Øgro 10-3-1 (50 kg total N, 13 kg P, 5 kg K) + 120 kg Kaliumsulfat 41 (55 kg K) + 150 kg Kiserit (23 kg Mg) = 135 kg udnyttet N, 42 kg P, 133 kg K og 23 kg Mg.

3. led: Grundgødet med 32 t svinegylle pr. ha + 1.000 kg Øgro 10-3-1 (100 kg total N, 26 kg P, 10 kg K) + 120 kg Kaliumsulfat 41 (55 kg K) + 150 kg Kiserit (23 kg Mg) = 170 kg udnyttet N, 55 kg P, 138 kg K og 23 kg Mg.

4. led: Grundgødet med 32 t svinegylle pr. ha + 120 kg Kaliumsulfat 41 (55 kg K) + 150 kg Kiserit (23 kg Mg) = 100 kg udnyttet N, 29 kg P, 128 kg K og 23 kg Mg.

Børge Gjaldbæk-Nielsens forsøg:

A: 1.500 kg Øgro 10-3-1 pr. ha = 105 kg udnyttet N, 45 kg P og 15 kg K.

B: 750 kg Øgro 10-3-1 pr. ha (75 kg total N, 23 kg P, 8 kg K) 16 ton svinegylle (50 kg total N, 14 kg P, 37 kg K) = 95 kg udnyttet N, 37 kg P og 45 kg K.

Vinterrug

Hybridrugen 'Livado' stod flot på markerne ved Rimmerhus. Børge Gjaldbæk-Nielsen havde sået 110 kg pr. ha 25. september efter ærter sidste år. 18. april i år blev marken striglet, og der blev sået 7 kg hvidkløver pr. ha. Marken er vandet 3 gange, og der er 13. april tilføjet 30 t gylle pr. ha. Det er en fin mark, konstaterede Lisbeth Kobborg Knudsen. Den isåede hvidkløver var dog meget svær at få øje på.

- Her kunne have været brugt rød-kløver i stedet, sagde hun.

Vårbyg m. efterafgrøde

Denne mark var tilsået med vårbyg og en blanding 22 med græs/hvidkløver. Marken er blindstriglet én gang, og efterafgrøden er sået i marken efter vårbyggen fremspiring. Børge Gjaldbæk-Nielsen vurderede, at det er det nemmeste, mens Lisbeth Kobborg Knudsen tilføjede, at efterafgrøden ville have været mere synlig, hvis den var blevet blandet i udsæden.

- Vi har store problemer med melder på denne mark. Derfor har vi købt striglen, men jeg synes ikke, den virker, konstaterede Børge Gjaldbæk-Nielsen.

Havre

Børge Gjaldbæk-Nielsen høstede sidste år 56 tdr. havre pr. ha. I år forventer han at lande på 40 tdr. Hans havremark er etableret 6. april efter kløvergræs, som blev revet op 14 dage før, havren blev sået.

Der er udsået 200 kg Dominique havre pr. ha. Marken er vandet tre gange.

- Havren har hvidfarvning af aksene. Det kan enten skyldes fritfluer eller den tørre forsommer. Ligeledes er stråene kortere end normalt. Det skyldes vejret, og I skal nok indstille jer på, at der bliver mindre halm i år, sagde Lisbeth Kobborg Knudsen.

Ærter

9. april såede Børge Gjaldbæk-Nielsen 215 kg ærter af sorten Ingrid. Planterne var medio juni langt fremme uden dog at være blevet særligt høje. På marken var der synlig forskel på de områder, vandingsanlægget ikke var nået ud til og de vandede områder (Se forsiden).

- Marken ser godt ud; men der er meget kvik, tilføjede Lisbeth Kobborg Knudsen og fortsatte:

- Det er godt, hvis du kan nå at harve marken et par gange, inden der skal sås vinterrug til efteråret.

Frøgræs

Efter en pause på flere år har Børge Gjaldbæk-Nielsen igen frøgræs i sit sædskifte. Rajgræs af sorten Premium blev sået som udlæg i vårheden sidste år. Marken har i løbet af foråret fået to gange 20 t gylle, og den er blevet vandet fire gange.

- Denne mark ser rigtig fint ud, og stråene har lagt sig fint, hvilket har været et problem mange steder, sagde Lisbeth Kobborg Knudsen. Hun fortsatte:

- Denne mark forventer Børge Gjaldbæk-Nielsen sig forståeligt nok meget af, og foreløbigt ser det fornuftigt ud.

Faste kørespor er ikke noget, der passer til alle.

Faste kørespor giver ikke altid merudbytte

FORSØG: Effekten af kontrolleret trafik og faste kørespor er ikke altid målbar i kornvognen eller fodersiloen. Det viser et svensk forsøg over seks år, som blev anlagt i 2010 dels som markforsøg med forskellige kombinationer af behandlinger, dels som et storskala-forsøg på en skånsk gård, der praktiserer kørsel i faste kørespor, skriver Økologisk Landsforening i sit nyhedsbrev til landmænd.

Målinger af modstand i jorden i og uden for sporene dokumenterer, at kørsel giver pakning, og der bliver da også målt højere udbytter mellem sporene end i sporene. Gennemsnitsudbytterne er imidlertid kun 1 procent højere i sporsystemerne end ved tilfældig trafik og dermed ikke signifikant højere, fremgår det af forsøgets slutrapport. Forskerne forklarer det med, at jorderne i forsøget formentlig ikke forud har været pakket så meget, at det har hæmmet udbytterne. I et af forsøgene var ud-

byttet ligefrem højere i sporene end udenfor. Det tilskrives, at jorden mellem sporene simpelthen blev for løs i dette forsøg. En pakning i overfladen ved såning er nødvendig, hvis afgrøden skal etableres godt.

- Faste kørespor er ikke noget, der passer til alle. Men på store gårde, som har meget tunge maskiner og lerjord, kan man overveje det. I græsmarkerne kan faste kørespor hjælpe med at bevare kløverandelen længere og dermed protein-indholdet, eftersom kløver er særlig følsom for færdsel. Det kan også være nyttigt at samle tunge overkørsler, for eksempel gyllekørsel, i faste spor, selvom man ikke fører systemet igennem konsekvent, siger Lena Holm, Sveriges Lantbruksuniversitet, i et nyhedsbrev fra Stiftelsen Lantbruksforskning.

Læs om faste kørespor og jordpakning på Økologisk Landsforenings hjemmeside: okologi.dk

Tidlig høst øger risiko for brand

Ønsket om at få høsten i hus hurtigst muligt bør ikke få landmændene til at springe over, hvor gærdet er lavest, når det gælder om at forebygge skader, advarer Topdanmark, der særligt i varme somre får mange anmeldelser om brande i mejetærskere.

- Høstsæsonen begynder tidligt i år, og der er allerede hektisk aktivitet på markerne. Men vi opfordrer til, at man altid sikrer sig, at mejetærskeren er klar, ved blandt andet at tjekke om alt er smurt og eftersat, og om brandslukningsudstyret har fået det årlige tjek. Det sidste er særligt

vigtigt, når høsten er så tør, som den er i år, siger agronom Svend-Anker Worm fra Topdanmark.

Selvom mejetærskeren blev rengjort og smurt, før den blev parkeret for vinteren, så kan der være sket meget i månederne, der er gået. Mus kan have gnåvet i en ledning eller en hydraulikslange. Eller måske er der en drivrem, som nu trænger til at blive udskiftet.

- Uanset hvad bør man få tjekket mejetærskeren og andet materiel, inden det går løs på markerne," siger Svend-Anker Worm.

Tidlig høst

Magasinet MARK Plus har spurgt sine læsere, hvornår de forventer at høste deres vårbyg. Svarene viser, at høsten starter tidligt i år. Især bliver der travlt på vårbygmarkerne i ugerne 30 og 31.

- ▶ Uge 27: 13 læsere
- ▶ Uge 28: 24 læsere
- ▶ Uge 29: 63 læsere
- ▶ Uge 30: 180 læsere
- ▶ Uge 31: 216 læsere
- ▶ Uge 32: 68 læsere
- ▶ Uge 33: 21 læsere
- ▶ Uge 34 eller senere: 13 læsere

KILDE: MARK PLUS

Høst tidligt og crimp

TIDLIG HØST: Foderkorn og -bælg-sæd kan høstes tidligere og ved højere vandprocent og efterfølgende crimpes før lagring. Det kan være en fordel, hvis man ønsker tidlig etablering af efterafgrøder eller evt. sommerbekæmpelse af rodukrudd. I afgrøder med udsigt til nedsat udbytte er crimpning en god løsning, hvor afgrøden kommer hurtigere væk, og kløvergæsudlæg eller efterafgrøde får mere lys og en tidligere start.

Man mister som tommelfingerregel 1 kg N/ha i efterafgrøden for hver dag, etableringen af efterafgrøden udsættes i august. Tre ugers tidligere etablering af efterafgrøden giver således ca. 20 kg N/ha mere til næste års afgrøde.

Crimpet korn er samtidig godt kvægfoder, der kan opbevares ligesom ensilage. Der er flere forskellige ensilerings- og konserveringsmetoder, der benyttes alt efter kornets aktuelle vandindhold, og om det høstes umodent eller modent.

Crimpning og ensilering

Skal den crimpede afgrøde ensileres, skal vandprocenten i kernerne være

mellem 35 og 45 pct. ved høst. For at sikre ensileringen kan økologer anvende en blanding af myresyre, eddikesyre og propionsyre. En god komprimering i siloen er nødvendig for at sikre en god stabilitet.

Bestem det rette høsttidspunkt

▶ Korn: De fleste kerner skal være bløde som ost, når de klemmes med tommelfingerne og altså ikke mælkede. Afgrøder modner sjældent helt ensartet, så når 60-80 pct. af kernerne er som ost, er afgrøden klar til crimpning. For tidlig høst giver tab af tørstof, og for sen høst hæmmer ensileringen.

▶ Ærter er klar til crimpning, når alle bælg har fuld størrelse, og de fleste ærter er gulfarvede.

▶ Hestebønner: Bælgene skal være mørkebrune eller sorte, og bønnerne skal lige være begyndt at miste den grønne farve.

▶ Majs skal have mistet det meste af den grønne farve, og når kolben åbnes, skal majskerne være stærkt gule, og man skal kunne trykke et mærke med en negl.

Kilde: okologi.dk

Nyheder

Efterafgrødeblandinger

CN-Efterår

CN-Landsberger

Vi har også de rigtige blandinger til udlæg af græsmarken Ring og få en frøsnak

ØKOFRØ

Rugtoften 102, 6630 Rødding

Karsten Pedersen
29 38 94 32
kp@okofro.dk
okofro.dk

Skårlægning er vejen til tidlig høst

Det kan være en fordel at skårlægge hovedafgrøden i afgrøder med udlæg. Det kan give en tidlig høst, og efterafgrøder og udlæg får bedre vækstbetingelser

HØST

AF IRENE BRANDT

- Der er hovedsageligt to fordele ved at skårlægge en hovedafgrøde med udlæg. Høstarbejdet bliver lettere, da efterafgrødens og ukrudtets grønne plantedele visner, samtidig med at hovedafgrøden tørrer. Det betyder, at man kan etablere efterafgrøden sammen med hovedafgrøden om foråret og stadig høste, selvom den i områder bliver både høj og kraftig, siger Jonas Høeg, der er planteavlseråd-giver i ØkologiRådgivning Danmark. Han understreger, at efterafgrøder skal etableres tidligt, hvis man ønsker en stor effekt af dem.

- Det øger næringsstofoptagelsen og udviklingen af planterne. Men veludviklede efterafgrøder og udlæg kan give problemer ved høst af hovedafgrøden. Afgrøden bliver vådere, så mejetærskeren kan have problemer med at rense grønt plantemateriale fra, og samtidig nedsætter det høstkapaciteten væsentligt. Skårlægning af afgrøden løser disse problemer, siger Jonas Høeg.

Et andet formål med skårlægning kan være at fremskynde høsten. Tidligere høst øger mulighederne for at etablere effektive efterafgrøder rettidigt efter høst. Det er velkendt, at høsten ofte karambolerer med såfristerne for mange af de effektive efterafgrøder, og at efterafgrøderne ofte nedprioriteres, når arbejdspresset er stort.

Gode råd om høst

- Det er en klar fordel, hvis stubben kan bære skåret, så afgrøden ikke lægger sig på jorden. Skåret tørrer hurtigere, når der kommer luft under, og det bliver væsentligt nemmere at samle det op og få en jævn gennemgang i mejetærskeren. Det giver høj kapacitet, en god kernerudskillelse og en god frarensning af ukrudt og planterester. Det kan være en fordel at anvende akshæver, så skåret løftes ind på skærbordet, siger Jonas Høeg.

Dyrker man hovedafgrøden på bred rækkeafstand, er der større risiko for, at afgrøden falder ned på jorden mellem stænglerne. Det gør det sværere at samle skåret op med skærebord, og her vil man med fordel kunne anvende en pickup. Pickup'en letter indføringen, da den kan samle mere lavtliggende skår op, og samtidig sikrer den en jævn indføring. Hvis man anvender pickup, er det særligt vigtigt, at man under skårlægningen ikke laver dynger/klumper. Risikoen er størst i en afgrøde som raps, der fletter sig sammen.

Økonomi

Der vil være en meromkostning til skårlægning. Til gengæld vil kapaciteten på mejetærskeren være højere, der er et længere høstvindue, man vil få en bedre frarensning af ukrudt/planterester samt en lavere vandprocent, hvilket skal modregnes.

- Der er ved skårlægning bedre muligheder for at så udlæg med tidlige efterafgrøder, der vil være klar til at opsamle næringsstoffer og fiksere kvælstof til den efterfølgende afgrøde. Også dette har værdi i økologisk markdrift, siger Jonas Høeg.

I 2016 blev økonomien i forbindelse med skårlægning beregnet i projektet: Demonstration af nye økologiske løsninger. Beregninger så dengang sådan ud:

Priser på skårlægning, tørring og rensning af korn varierer, men sænker man vandindholdet fra 16,1-16,5 pct. vand til 15 pct., sparer man ca. 320 kr./ha ved et udbytte på 45 hkg. Nedbringer man urenheder fra 0,6-0,9 pct. til under 0,3, sparer man 81 kr./ha. Endelig var der penge at spare på højere kapacitet på mejetærskeren: 10 pct. svarer til ca. 80 kr./ha.

I projektet blev disse forudsætninger anvendt, og regnestykket viste, at skårlægningen øger DB med 141 kr./ha. Jo højere udbytte og jo større forbedring af kornkvaliteten, man opnår, des bedre er økonomien i skårlægningen.

Omkostninger og besparelser ved skårlægning. 2016 priser.

Skårlægning	-340 kr./ha	
Sparret tørring		320 kr./ha
Sparret rensning		81 kr./ha
Kapacitet mejetærsker + 10%		80 kr./ha
I alt	-340 kr./ha	481 kr./ha

Det er endnu ikke særligt udbredt blandt økologiske landmænd at skårlægge kornafgrøder. Ikke desto mindre er der både praktiske og økonomiske fordele ved at gøre det.
Foto: Jens Nygaard Olesen, JLBR.

Skårlægning letter høstarbejdet

I afgrøder med ukrudt eller kløverudlæg letter skårlægning høstarbejdet. Samtidig er høstvinduets større

HØST

AF IRENE BRANDT

På Holmager Økologi ved Velling i Vestjylland er det på 10. år skårlægningen, der først kører en tur i markerne, inden mejetærskeren kommer forbi og høster afgrøden. Og det er der flere gode grunde til, fortæller Lene Fløe Møller, der driver Holmager Økologi sammen med Torben Bækdal Galsgaard.

- Når vi skårlægger kornet inden høst, opnår vi blandt andet, at saftspændingen af udlæg og ukrudt allerede efter et par dage er faldet så meget, at mejetærskerens kapacitet stiger med 20 pct., samtidig med at kornet bliver rensat på marken, og vi kommer hjem med en ren vare i tanken, siger Lene Fløe Møller.

Hun stiftede bekendtskab med skårlægning af korn inden høst, da hun i slutningen af 80'erne arbejdede på en planteavlsgård i Canada. I Canada er vækstsæsonen kort og klimaet stabilt i høsten. Derfor er metoden udbredt, fordi skårlægning tvangsmodner kornet, hvilket er en fordel, når vækstsæsonen er kort. Nu har hun på sin egen gård skårlagt korn før høst i ti år, og hun holder fast ved metoden, selvom høstvejret i Danmark er ustabil.

Høster om natten

- I år har vi meget ukrudt i markerne, fordi kornet på grund af tørken ikke har busket sig ordentlig. Så i år bliver hovedparten skårlagt inden høst, konstaterer Lene Fløe Møller.

Hun vil dog gerne fortælle, hvorfor hun holder fast ved skårlægningen, selvom det er mere tidskrævende end den traditionelle metode, hvor mejetærskeren mejer og tærsker i én arbejdsgang.

- Skårlæggeren bliver først og fremmest brugt, hvis der er så meget

ukrudt, at det vil nedsætte kapaciteten på mejetærskeren. Men vi bruger også skårlægning af kornet, hvis der er kløverudlæg, eller hvis vi er bagefter med mejetærskerne. Vi høster med to New Holland mejetærskere. Den ene mejetærsker kører med et 35 fod MacDon sejlskærbord, som giver en jævnere indføring end almindelige skærebord. Til begge mejetærskere hører der en 12 fods bæltepickup.

- Afgrøden skal helst ligge 2-3 dage på skår, inden vi høster den - og gerne længere. Er vi bagefter med at høste og gerne vil lidt foran, så skårlægger vi også korn, som sagtens kunne være høstet med skærbord. Afgrøder, der ellers er rene for ukrudt, lægger vi ned midt på dagen for at have noget at høste efter duggen er faldet. Aftenduggen lægger sig på overfladen af skåret, mens resten af afgrøden er tør, så det er fint at høste med pickup om aftenen, siger Lene Fløe Møller.

Hun fremhæver også, at halmen er klar til at blive presset straks efter høst, fordi det har ligget og tørret i skåret.

- Og har man en udlægsmark, er der jo ikke nogen, der ønsker at have en halmstreng liggende i ret lang tid efter høst, siger Lene Fløe Møller.

Kræver planlægning

Skårlægning koster en ekstra arbejdsgang.

- Det tager derfor også ekstra mandetimer; men det er en meget

lille ulempe i forhold til fordelene, siger Lene Fløe Møller.

- Vi har vore egen MacDon-skårlægger, den har et bredt skærebord, som vi skal spænde af og på, når vi kører på landevejene mellem markerne, hvilket selvfølgelig er arbejdskrævende. Til gengæld slipper vi for at skulle igennem samme proces, når vi skal høste afgrøden, fordi vi kan køre med en pickup på mejetærskeren, og pickup'en er så smal, at vi ikke behøver at tage den af, når vi skal køre på vejene mellem markerne, fortæller hun.

Holder vejret?

Lene Fløe Møller mener, at det optimale er, at skåret får lov at ligge og tørre i to døgn eller mere. Det er derfor en rigtig god idé at kende vejrudsigten, hvis man har planer om at skårlægge sin afgrøde før høst.

- Men et døgn i sol er bedre end ingenting. Og hvis afgrøden er havre eller rug, er det vigtigt, at vejret holder, og afgrøden bliver høstet, inden der falder regn, fordi det tager længere tid at få skåret tørt, end hvis kornet stod op, og vedvarende regn vil få afgrøden til at spire. Til gengæld er byg lettere at have med at gøre. Et år havde vi byg, som måtte ligge på marken i regnvej i ti dage, før skåret blev høstet. Vi blev nødt til at vende skåret op, men uden problemer. Og vi fik godkendt denne afgrøde til maltbyg, fortæller Lene Fløe Møller.

- Typisk skårlægger vi knap halv-

delen af vores kornareal, i år bliver det på grund af ukrudt alt kornet, der skal skårlægges. Tørken har været hård ved afgrøderne, så vi vælger nok at lægge to skår sammen. Så kan vi få sat endnu mere fart på mejetærskerne og få overstået denne katastrofale høst og komme videre, slutter Lene Fløe Møller.

Fordele ved skårlægning

- ▶ Efterafgrøder og udlæg kan etableres tidligt om foråret
- ▶ Grønne blade og stængler visner, hvorefter hovedafgrøden nemmere høstes
- ▶ Renere og tørrere hovedafgrøde
- ▶ Lavere udgifter til tørring
- ▶ Bedre frasortering af ukrudtsfrø
- ▶ Mejetærskerens kapacitet øges
- ▶ Halmen kan presses og fjernes tidligere, hvilket giver mere lys til efterafgrøden
- ▶ Høsten kan spredes over en længere periode
- ▶ Efterafgrøden får længere vækstperiode

Ulemper ved skårlægning

- ▶ Det kræver tre-fire dages tørvej
- ▶ Ekstra kørsel/arbejdsgang
- ▶ I visse tilfælde er det nødvendigt med pick-up på mejetærskeren

Holmager Økologi

- ▶ Økologisk mælkeproduktion med ca. 540 årskøer
- ▶ Leverer ca. 6 mio. kg mælk til det økologiske mejeri Gläserne i Tyskland gennem Vestmælk
- ▶ Markdrift på ca. 1650 ha. Her dyrkes: grovfoder samt salgsafgrøder som maltbyg, glutenfri havre, hestebønner til fremavl samt frøgræs
- ▶ Driver entreprenørforretning og maskinstation.

HUNSBALLE Fro

Høj fordøjelighed → Øget foderoptagelse → Højere mælkeydelse

Det gi'r MAX mælk

AberDart sukkergræs

Indgår i flere økologiske frøblandinger

DSV Frø Danmark A/S
Energivej 3
7500 Holstebro
Tlf.: 97420533
www.dsv-froe.dk

DSV

Guide til at undgå at skade vildt ved høst

Landbrugsstyrelsen har på baggrund af rådgivning fra Aarhus Universitet udgivet en guide til, hvordan landmænd minimerer risikoen for at skade og dræbe fugle og pattedyr ved høst

VILDT: Hvert år dør mange fugle og pattedyr i forbindelse med høst af særligt græsmarker og foderafgrøder. Risikoen for, at dyrene kommer til skade eller omkommer, er steget betragteligt i takt med, at landbruget har fået mere effektive høstredskaber, og især jordrugende fugle, harekilling og rålam har i stigende grad svært ved at undslippe maskinerne. Udover at være et etisk og dyrevelfærdsmæssigt problem, risikerer landmanden at få ødelagt afgrødens værdi, hvis der er rester af dyr i.

Landbrugsstyrelsen har på baggrund af rådgivning fra Aarhus Universitet udarbejdet en guide til, hvordan landmænd kan forsøge at undgå at påkøre og skade vildtet under høsten. Guiden indeholder eksempler på praktiske foranstaltninger og lovende tekniske løsninger, men det pointeres også, at problemets omfang og løsning helt afhænger af afgrødetype og dyreart.

En nem og effektiv metode

Dels kan landmanden forud for hø-

Dyrerester i ensilage

Hvis dyrerester blandes med i ensilagen eller wrap, kan det medføre en opformering af bakterien Clostridium botulinum, der findes i de døde dyrs tarmkanal. Bakterien kan danne et giftstof, der giver botulisme (pølseforgiftning) for klov- og hovbærende dyr, når græsset efterfølgende bruges til fodring af disse husdyr. Der er flere eksempler på, at botulisme har været årsag til bl.a. fordøjelsesforstyrrelser, kronisk forfængelighed, afmagring og dødsfald i både heste- og kvægbesætninger.

Kilde: DCA - Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug

sten gøre en indsats for at forebygge, at dyrene ikke er på marken. Det kan ske ved at opsætte skræmmemidler så som pinde påmonteret papirposer eller bagepapir strategiske steder. Papirposen er både tynd og let, så den bevæger sig og giver lyd ved selv meget lidt vind – og hvis papiret tilmed bliver sprøjtet med hjortetakolie, skæmmer både lyden og færtten særligt rådyrene væk. En anden mulighed er at afsøge marken med hunde forud for høsten. Hundene finder sjældent lammene, men deres afsatte lugt får råen til at flytte lammene til mere sikre omgivelser.

Derudover kan landmanden arbejde på at give dyrene mulighed for at flygte ved høsten ved at køre efter et særligt køremønster. Harer, fasaner og rålam er mobile, men vil nødig krydse åbne og/eller nyslåede arealer. Ved at lade en af siderne på marken stå uslået hen og tage det til allersidst, giver man dyrene en mu-

lighed for at flygte væk fra marken.

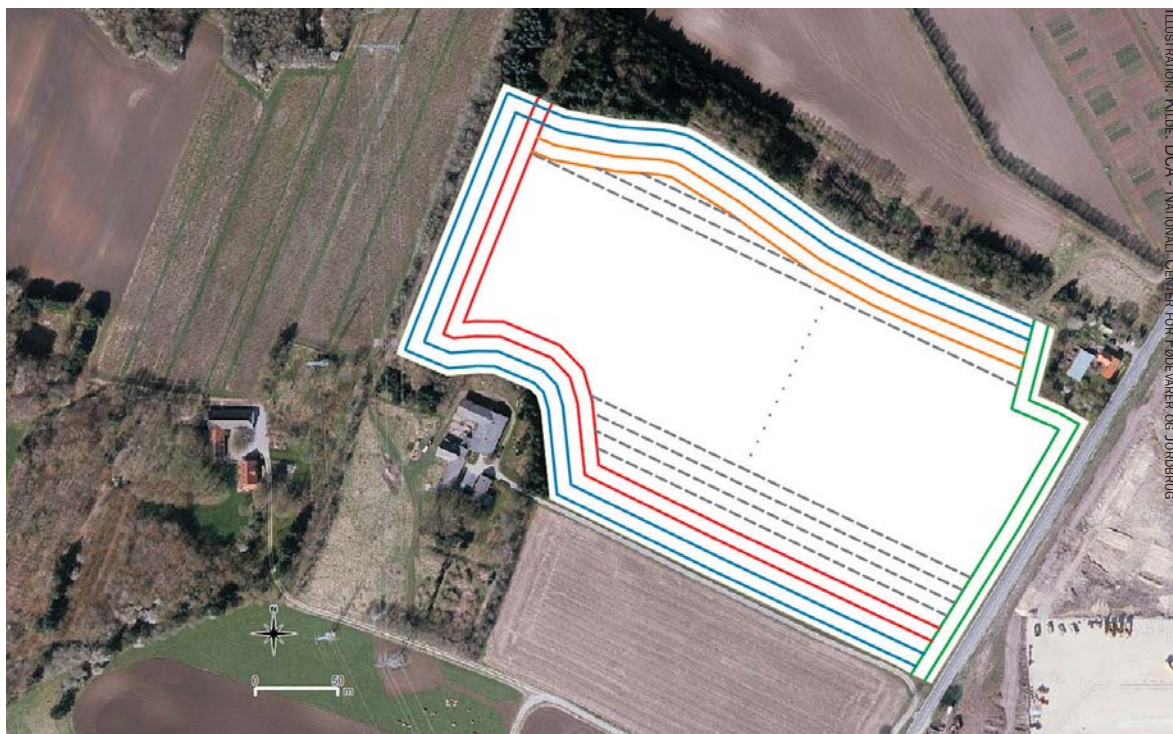
I modsætning til brugen af skræmmemidler er metoden her nem og effektiv at bruge i praksis – og det handler mest om at tænke autostyring og nye vaner ind i forbindelse med høst.

Teknologiske løsninger

Sidst men ikke mindst er en række virksomheder – blandt andet i samarbejde med forskere fra Aarhus Universitet - i gang med at udvikle teknologier, der gør det muligt at opdage dyrene i marken under høst, eksempelvis ved at udnytte kombinationen af droner og varmefølsomme kameraer.

Selvom der er flere muligheder for at anvende teknologi, er der dog fortsat ikke løsninger, der er konkurrencedygtige i forhold til de mere lavpraktiske metoder nævnt herover.

ib@okologi.dk

På billedet herover, der er lavet med autostyring, er det indtegnet, hvordan det anbefales, at man kører, for at mindske risikoen for at ramme dyr under slåningen. I eksemplet er kørt med 9 m skårlægges af butterfly typen og med autostyring.

Ved at anvende autostyring og viden om hvor vildtet opholder sig, her eng- og skovareal med funden vildtbestand af fasaner, harer og rådyr nord for marken, samt vildtkorridor vest for marken, skitserer figuren hvordan marken kan skårlægges under bedst mulig hensyntagen til vildtbestand og arbejdsmiljø.

Først skal man starte med et par ture ude langs vejen, markeret med grønne linjer.

Dernæst køres to træk på de røde striber langs med, men ikke ud til kanten af marken. Dette foretages vha. autostyring, med start i 4. spor fra markgrænsen. Herved undgår man også at ramme rålam, som er lagt tæt ved kanten (dette høstes først til sidst). Dyrene er nu advaret, idet en vending er foretaget i det nordlige hjørne mod eng- og skovarealet.

Som tredje del, er det nu muligt at påbegynde skårlægning ad de

gråstiplede linjer startende fra syd (ved grusvejen).

Fjerde punkt er, når man når det 4. sidste spor i den nordlige ende påbegyndes forager ud mod eng- og skovarealet, hvor der vha. autostyring påbegyndes kørsel ad de orange spor - altid udefra og ind mod skel. Til sidst udføres den resterende forager via de blå spormarkeringer. Marken er skårlagt uden det store spild af tid og med væsentligt reduceret risiko for at ramme vildt, der skjuler sig.

Kilde: DCA - Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug

Hans Rostgaard Andersen håber, at hvedemarken på 8 ha kan bidrage med en nogenlunde høst.

Hestebønnerne tørster

Hestebønner skal have god jord og masser af vand, mens planterne blomstrer. I Jordrup er jorden god, men her - som i stort set hele resten af landet - er der faldet meget lidt regn i maj og juni

HESTEBØNNER

TEKST OG FOTO: IRENE BRANDT

- Jeg glæder mig helt vildt til at komme væk i 14 dage og tænke på noget andet, fortæller Hans Rostgaard Andersen til Økologi & Erhverv dagen før han sammen med sin familie rejser på ferie i to uger, og hjemme på gården efterlader 70 ha tørkeramte afgrøder.

- Hvis for eksempel mine 16 ha med hestebønner skal reddes, skal der falde 30 mm vand meget, meget snart; men det er der ikke udsigt til i vejruddisigten, så det sker nok ikke,

fortæller han, mens han viser sine hestebønner frem.

Ved først øjekast ser marken fin ud. De fleste bønneplanter er kraftige og grønne, der er kun lidt ukrudt i form af melder og kamille - primært i kanten af marken, men der er kun sat få bælg, og Hans Rostgaard Andersen tvivler på, at de sidste visne blomster leverer bælg.

- Sidste år var der 17-18 store bælg på hver plante. I år er der 5-6, når der er mange! fortæller Hans Rostgaard Andersen.

25 mm regn på 10 uger

Hestebønnerne er sået 13. april, og siden 25. april er der kun faldet 25 mm regn over marken. Hans Rostgaard Andersen forventer derfor ikke, at høsten i år på nogen måde kan tangere rekorden fra 2017, hvor han høstede 6 ton pr. ha. Det er 6. år, han dyrker hestebønner, og høsten de tidligere år har svinget mellem 4,5 - 6 ton pr. ha.

- I år ved jeg slet ikke om marken bliver høstet. Den skal give én ton pr. ha, før det kan betale sig at høste

Fakta om Lysholt

Ejendommen er ren planteavl på primært JB4-JB5 jord.

- ▶ 16 ha hestebønner - Udsigt til dårlig høst/evt. ingen høst
- ▶ 8 ha brødhvede - Udsigt til rimelig høst.
- ▶ 7 ha brødhvede - Udsigt til dårlig høst
- ▶ 6 ha rug - Udsigt til dårlig høst
- ▶ 15 ha byg til fremavl - Pt. udsigt til nogenlunde høst; men hvis der ikke kommer vand meget snart, ser det også skidt ud for denne afgrøde
- ▶ 12 ha græs til slæt - halvt udbytte ved de to første slæt. Vækst gået i stå nu.

Vindmøllen på Lysholt bidrager til gårdens indtægter.

marken, og det tror jeg faktisk ikke, den kan levere, siger Hans Rostgaard Andersen.

Først overvejede han at ensilere hestebønnerne, som forventeligt ville kunne give et nettoudbytte på 1.500 kr. pr. ha, hvis Hans Rostgaard Andersen selv kunne klare arbejdet med at ensilere bønnerne.

Men i stedet har han skruet forventningerne til hestebønnerne helt ned. De får lov at blive stående, til de er klar til høst. Så vil han køre mejetærskeren ind i marken og vurdere, om udbyttet er værd at hente hjem.

- Hvis udbyttet er for lavt, lader jeg afgrøden stå, tromler den og pløjer den ned som grøntgødning, siger Hans Rostgaard Andersen.

Svær beslutning

Han har accepteret, at høsten 2018 ikke bliver god.

- Det er trist; men nu har jeg vænnet mig til tanken og har mit fokus rettet mod, hvad der skal ske på markerne efter høsten, siger Hans Rostgaard Andersen. Han tilføjer:

- Tiden op til, at jeg accepterede de triste kendsgerninger, var svær. Jeg sov ikke godt om natten, fordi jeg spekulerede på, hvordan jeg kunne redde mine afgrøder. Det har jeg nu accepteret, at jeg ikke kan. Det er trist; men det holder mig ikke vågen om natten længere.

Med til ærgrelsen hører også, at

afgrøderne - bortset fra den detalje, at de mangler vand - står flot og med meget lidt ukrudt på markerne.

- Det er ærgerligt, når man har gjort det hele rigtigt, at høsten så alligevel ender med at slå fejl, siger Hans Rostgaard Andersen.

Syd for marken med hestebønner er der 8 ha med brødhvede i en fin, ren mark. Hveden skred 14 dage tidligere end normalt, og Hans Rostgaard Andersen forventer, at marken også skal høstes 14 dage tidligere end normalt.

- Det her er klart min bedste mark, som burde kunne give lidt i år, siger Hans Rostgaard Andersen. Han fortsætter:

- Min kone har arbejde uden for gården, og vi har en vindmølle, så vi klarer os, trods udsigten til en dårlig høst og et økonomisk tab på mellem 300.000 - 400.000 kr. Så trods alt skal vi ikke gå fra hus og hjem. Men jeg er bekymret over vejret på vegne af de mange mælkeproducenter, som har svært ved at skaffe foder til deres dyr. For dem ser det rigtig sort ud. Jeg har selv to græsmarker, hvor vi tager græs til slet. Vi har i år taget to slæt, som tilsammen gav 100 wrapballe på 12 ha. Det er stort set kun halvdelen af, hvad vi burde have kunnet hente. Og græsset er ikke vokset, siden det seneste slet, fortæller Hans Rostgaard Andersen.

Planterne i hestebønemarken er store, grønne planter, men bælg sætningen er meget ringe.

Danmarks bedste frøblandinger

DLF
SEEDS & SCIENCE

Økologiske frøblandinger

Kontakt én af vores mange forhandlere eller se mere på www.dlf.dk

DLF · Tlf.: 63 17 16 00 · agro@dlf.dk

Flere overtræder økologireglerne

Den øgede omlægning til økologi fører til flere regelbrud. Et fysisk møde med en omlægningskonsulent kan nedbringe antallet af overtrædelser, vurderer Landbrugsstyrelsen

ØKOLOGIKONTROL
AF HENRIK HINDBY KOSZYCZAREK

Økologi er mere populært end nogensinde både hvad angår forbrug og produktionen, men i takt med landmændenes omlægning til økologi kan kontrollanterne også opleve flere regelbrud end før, og en foreløbig statistik viser en stigning i antallet af sager - tallene er dog endnu ikke verificerede.

Det fremgår af et mødereferat fra Landbrugsstyrelsen, hvor det også oplyses, at der er en tendens til, at nye økologer tegner sig for en del af overtrædelserne.

Ifølge styrelsens teamleder for Team Økologiadministration, Inger

Løn, er der tale om både milde og grove overtrædelser, hvoraf en del kan skyldes manglende viden. Kvaliteten af et omlægningstjek kan have stor betydning for nye økologers kendskab til reglerne og dermed antallet af regelbrud, vurderer styrelsen.

- Der er tale om en grov overtrædelse, hvis man for eksempel ikke overholder dyrevelfærdskravene, fodrer med ikke-økologisk korn, eller hvis man vægrer sig mod at få kontrol. Åbenhed om produktionsforholdene er en væsentlig del af det at lave økologiske produkter, siger Inger Løn.

- Derfor er man som økologisk producent også underlagt en høj frekvens af kontrol på bedriften med minimum ét kontrolbesøg pr år, hvor hele bedriften bliver gennemgået, tilføjer hun.

Statistik på vej

Landbrugsstyrelsen er netop nu ved at udarbejde en statistik over antallet af overtrædelser. Statistikken ventes at kunne offentliggøres senest den 1. september, og det forventes, at den vil vise en stigning i antallet af

overtrædelser. Denne stigning skal ses i forhold til det stigende antal af nye økologer.

Omlægningskonsulent i Økologisk Landsforening Jens Peter Hermansen forklarer, at et fysisk besøg med en konsulent på bedriften medfører en mere grundig gennemgang af den enkelte bedrift frem for telefonisk rådgivning.

- Vi foretager tjekket med udgangspunkt i den konkrete bedrift og de ting, vi kan se derude, så det ikke bare er landmandens egen udlægning i telefonen, man tager stilling til. Vi tager de helt konkrete arbejdsopgaver, gennemgår dem og fortæller, hvad man skal være opmærksom på, hvilke forandringer der skal ske bl.a. med hensyn til staldindretning, folde, hjælpestoffer til markdrift, hvordan gødningsreglerne er, og hvordan man skal føre regnskab og logbøger. Og så har vi en omlægningsmappe med, som indeholder relevant information og henvisninger til, hvor man kan få mere hjælp og inspiration samt en statistik over de fejl, som økologikontrollen hyppigst finder, siger Jens Peter Hermansen.

Han anbefaler, at omlægnings-tjekket ligger så tæt som muligt på startdatoen for omlægningen, så reglerne og den nye viden er mere frisk i erindringen hos landmanden, og vedkommende dermed er bedre forberedt før det første kontrolbesøg fra Landbrugsstyrelsen. Alternativt kan man betale sin økologirådgiver til at bruge et par timer sammen med en ude på bedriften umiddelbart inden autorisationsdatoen og der få afklaret eventuelle misforståelser eller mangler.

Succesfulde møder

Sidste år afholdt Økologisk Landsforening Godt Fra Start-møder, hvor nye og kommende økologer fik mulighed for at møde økologirådgiver og repræsentanter fra Landbrugsstyrelsen til en snak om, hvordan man omstiller sin produktion til økologi bedst muligt - både med hensyn til at efterleve reglerne og gøre det bedst muligt rent fagligt. Jens Peter Hermansen betegner møderne som "en succes", men der har imidlertid ikke været tilgængelige fondsmidler til at gentage dem i år.

Noteringen

Svin

Basisnotering (68,0-89,9) uge 27: 8,50 kr.

Friland A/S giver i uge 27 følgende tillæg til konventionel notering: Øko-tillæg (alle grise): 12,10 kr./kg. Kvalitetstillæg (godkendte grise): 4,00 kr./kg. Samlet afregning 24,60 kr. Søer Danish Crown notering 6,10 kr./kg. Øko-tillæg 5,00 kr./kg. Samlet afregning 11,10 kr.

Smågrise

Vejledende notering fra Viden-center for Svineproduktion for økologiske smågrise for uge 27: Beregnet smågrisenotering: 30 kg: 874,56 kr. (-8,77). Kg-regulering: 12-25 kg: 14,04 kr. 25-30 kg: 14,68 kr. 30-40 kg: 15,87 kr. Noteringen tager udgangspunkt i basisnoteringen fra Friland A/S og er inklusive efterbetaling.

Kvæg

Friland A/S giver følgende merpriser for økologisk kvæg leveret i uge 27: Kalve u/12 mdr.: 5,00 kr./kg. Kvier og stude: Variabelt tillæg 10,25 kr./kg, kontrakttillæg 4,00 kr./kg.

Ikke-kvalitetsgodkendte kvier og stude form > 3,5: 6,50 kr./kg. Ikke-kvalitetsgodkendte kvier og stude form < 3,5: 8,00 kr./kg. Køer og tyre > 24 mdr.: 8,00 kr./kg. Ungtyre 12-24 mdr., variabelt tillæg: 5,50 kr./kg., kontrakttillæg: 3,00 kr./kg.

Kvalitets-godkendte dyr på kontrakt aftegnes med variabelt tillæg + kontrakttillæg. Tillæggene gives til dyr, som overholder veldefinerede kvalitetskrav.

Tyrekalve

Vejledende notering på økologiske tyrekalve fra Brancheudvalget for Økologiske Kødproducenter: Jersey, (3. mdr., 75 kg). Pris: 1.778 kr. Kg-reg.: 8 kr. SDM, (3. mdr., 104 kg). Pris: 2.899 kr. Kg-reg.: 12 kr. Priserne er inkl. afhornning og studning.

Økologi & Erhverv tager forbehold for evt. fejl.

Sejr til ØL efter ministeropfordring

Det lykkedes Økologisk Landsforening at få sat sit aftryk på den nye energiaftale og sikre bedre rammer for økologiske biogasanlæg

BIOGAS
AF HENRIK HINDBY KOSZYCZAREK

Bekymring er erstattet med glæde i Økologisk Landsforening, efter at energiaftalen fredag blev indgået af samtlige partier i Folketinget. Den betyder nemlig, at der laves en særskilt pulje til biogasanlæg, der producerer afgasset gødning med økologisk status.

Regeringen ønskede oprindeligt at sende støtten til anlæggene i et fælles udbud, så de producenter, der gør det billigst, modtager tilskuddet. Imidlertid er det dyrere at producere biogas, der skal kunne bruges økologisk, og Økologisk Landsforening frygtede derfor, at økologiske biogasanlæg ville tabe i udbudsmodellen, hvilket ville bremse udbygningen af økologien i Danmark og være i strid med regeringens egen vækstplan for økologien.

- Det er godt, at økologi også anerkendes i energiaftalen, der er med til at muliggøre en mere bæredygtig ressourceanvendelse og genskabe by-land-kredsløbet. Biogasanlæg er

også et stærkt klimatiltag, der fremmer gode økologiske sædskifter med en høj kulstofbinding i jorden, og de giver en bedre kvælstofudnyttelse til gavn for miljøet, siger landbrugspolitisk chef i Økologisk Landsforening Sybille Kyed, der betegner aftalen som "en sejr" for foreningen.

Ser frem til møde om kriterierne

Få dage før energiaftalen blev indgået, sendte Økologisk Landsforening en sidste opfordring til energiminister Lars Chr. Lilleholt (V) om i det mindste at udskyde den foreslåede omlægning af tilskuddene til 2023, men ønsket om en særskilt pulje blev altså imødekommet på falderebet.

Partierne er blevet enige om at etablere en pulje på 240 mio. kr. årligt over 20 år til udbygning af biogas og andre grønne gasser, det er dog endnu ikke fastlagt, hvor stor en del af puljen, der øremærkes den økologiske udbudsmodel.

- Vi håber selvfølgelig, at anerkendelsen af økologien følges helt til dørs og imødeser drøftelserne om kriterierne for en udbudsrunder, siger Sybille Kyed.

Blandt andre elementer i aftalen er etableringen af tre havvindmøleparker inden 2030, samt at der afsættes 4,2 mia. kr. til udbud, hvor forskellige teknologier kan konkurrere om at levere grøn strøm billigst.

Efterspørgslen på økologivarer stiger så stærkt, at der kan opstå problemer med at producere nok varer i fremtiden. Foto: Colourbox

Mangel på økoarealer kan bremse væksten

Efterspørgslen på økologi overgår udbuddet. Medmindre omlægningen til økologi øges, kan det skabe mangel på øko-varer

EFTERSPØRGSEL

AF HENRIK HINDBY KOSZYCZAREK

Der er så godt gang i salget af økologiske varer verden over, at der nu er risiko for, at produktionen kommer til at halte efter efterspørgsel. Det viser en ny rapport fra analyseinstituttet Informas afdeling Agribusiness Intelligence, som omtales af branchemediet foodbev.com.

Ifølge foodbev.com er det økologiske areal siden 2011 steget med

8,4 pct. om året, men forbruget af økologi er steget med 10,2 pct. per år i samme periode. I 2016 var der 2,7 mio. økologer verden over, og det største marked for branchen findes i EU.

- Der er nu et massivt internationalt marked for økologiske fødevarer fra frisk frugt og grønt til færdigretter og forarbejdede fødevarer, men den fremtidige vækst er på ingen måde garanteret, siger Chris Horseman, politisk konsulent hos Informas Agribusiness Intelligence, ifølge foodbev.com og henviser til den stigende efterspørgsel.

Han tilføjer, at det især er en udfordring for økologien, at udbyttet er lavere end i det konventionelle landbrug, og at det kan skabe tvivl om bæredygtigheden ved at udbygge økologien.

Selvom digitale landbrugsmedier vinder indpas hos landmændene - særligt de yngre - er de på tværs af aldersgrupper stadig glade for trykte medier, viser en ny undersøgelse. Modelfoto: Colourbox

Rapporten

- 'Økologiske landmænds medievaner - en kvantitativ og kvalitativ undersøgelse med fokus på digitale og sociale medier' er baseret på spørgeskemasvar fra 460 økologiske landmænd samt en række interviews
- Udført af Rådgivende Sociologer for Økologisk Landsforening
- Rapporten kan ses på <http://okologi.dk/media/2278722/medievaner.pdf>

Google hitter, men landmænd vil stadig have den trykte avis

Søgemaskiner som Google er et vigtigt værktøj, når der skal søges på faglig viden, mener landmænd på tværs af aldersgrupper. Trykte medier hitter dog stadig i den digitale tidsalder

DIGITALE MEDIEVANER
AF HENRIK HINDBY KOSZYCZAREK

Søgemaskiner som Google er i høj kurs blandt økologiske landmænd. Det viser en ny rapport om økologiske landmænds medievaner udarbejdet af Rådgivende Sociologer for Økologisk Landsforening. I alt svarer 78 pct. af de adspurgte, at Google og andre søgemaskiner er 'væsentlige' eller 'meget væsentlige', når der skal søges efter faglig viden. Ser man på svaret fra to aldersgrupper - 18-40 år og 41+ - er der ligeledes enighed: Her topper søgemaskinen nemlig

i begge aldersgrupper. Efter søgemaskinerne nævner landmændene dialogen med kolleger, som 76 pct. angiver som 'væsentlig' eller 'meget væsentlig', mens trykte landbrugsmedier og nyhedsbreve med 70 pct. ligger på en delt tredjeplads. Digitale landbrugsmedier følger efter med 67 pct.

Selvom den yngre aldersgruppe (18-40) ikke har placeret trykte medier i sin top 5, betragter 66 pct. i aldersgruppen stadig disse som 'væ-

sentlige' eller 'meget væsentlige', mens det for den ældre (41+) aldersgruppes vedkommende er 71 pct.

At Google betragtes som mest væsentligt betyder dog ikke, at det er her, landmændene bruger mest tid på at erhverve sig landbrugsfaglig viden. Det fremgår nemlig, at de oftere læser landbrugsfaglige aviser og magasiner, end de benytter Google, hvilket ifølge Rådgivende Sociologer kan skyldes, at trykte medier hyppigere læses, mens Google bliver brugt med henblik på at løse et konkret problem og dermed betragtes som mest væsentligt, selvom det ikke bruges oftest.

Økologirettede medier i top

Af de trykte aviser er det ikke overraskende de økologivinklede medier, der er mest populære blandt økologerne. Økologi & Erhverv (Ø&E) er den landbrugsfaglige avis, der modtages af flest i undersøgelsen (84 pct.), og den, der læses mest grundigt: 81 pct. læser 'grundigt' eller 'det meste' af avisen, mens det for nr. to på listen - Landbrugsavisen - er 65 pct., der læser den 'grundigt' eller 'det meste' af den.

Undersøgelsen har inddraget fagmagasiner, der er kendetegnet ved færre udgivelser og færre korte, men flere længere artikler. Disse medier modtages af væsentligt færre, men læses generelt ganske grundigt. Fagmagasinet Økologi modtages af flest - 25 pct. - og her læses 90 pct. 'grundigt' eller 'det meste' af magasinet, hvilket gør det til det mest populære landbrugsmagasin foran Mark/Kvæg/Svin/m.fl.-gruppen og

Agro/Hyo/Bovi-gruppen. Flere landmænd peger samtidig på, at de trykte aviser og magasiner er med til at give landmændene en bredere landbrugsfaglig viden, end de ellers kunne opnå. Flere føler også, at de bedre kan fordybe sig og tage viden ind, når de læser de trykte medier.

- For ens almene viden omkring landbrug, så synes jeg, at de trykte medier har mere at byde på end de digitale, siger en af de landmænd, der er blevet interviewet i forbindelse med undersøgelsen.

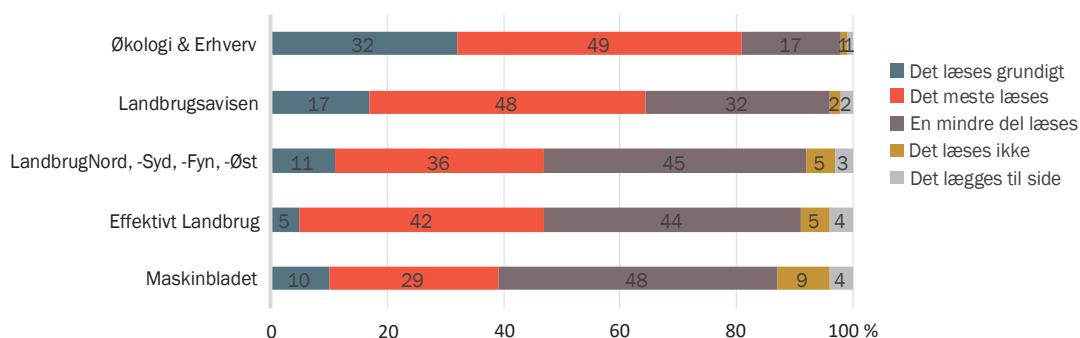
Vejr-apps er populære

Af undersøgelsen fremgår det desuden, at 61 pct. af de adspurgte landmænd bruger mindst én smartphone-app i forbindelse med bedriften, og her er apps med vejrsigtningen eller vejrdata klart de mest populære blandt de fire aldersgrupper, som respondenterne her inddeles i.

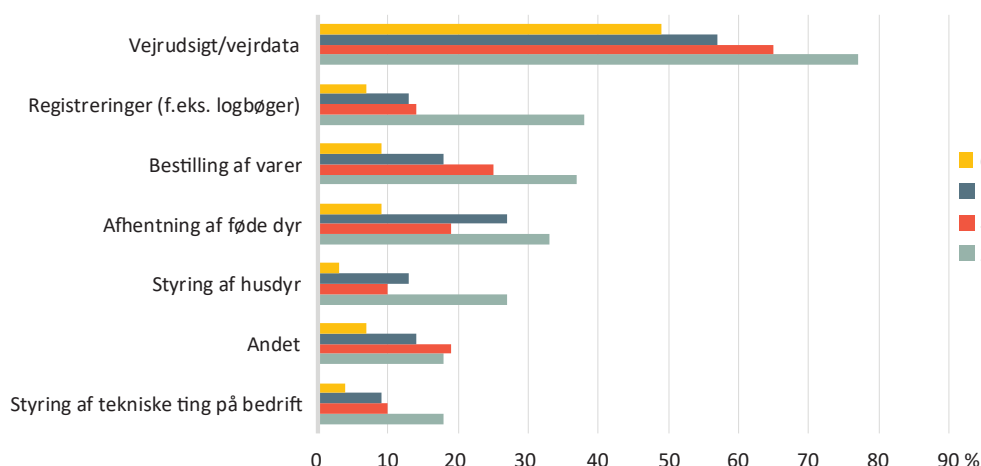
- Hvis du tog min elektronik fra mig, så ville jeg nok aller mest savne vejrsigtningen, men den kan man selvfølgelig finde andre steder. Men mange af de ting vi laver, er meget vejrfafhængigt, så vi prøver at følge med, så godt som vi og meteorologerne kan. Lige nu har jeg tre forskellige vejr-apps, fortæller en af landmændene i rapporten.

Mest populær er vejrapps blandt de 22-40-årige, hvor 77 pct. er brugere af sådanne apps, mens det for de 61-90-årige drejer sig om 49 pct., hvilket er den laveste andel blandt de fire aldersgrupper, men stadig et højt tal, eftersom de næstmest populære apps blandt de 61-90-årige benyttes af blot 9 pct.

Hvor grundigt læses de trykte nyhedsmedier?
(kun modtagere er spurgt) (pct.)

Brug af diverse apps på bedriften

Artikel og analyserapport er udarbejdet i projektet *Demonstration af nye økologiske løsninger II*. Projektet er støttet af Promilleafgiftsfonden for Landbrug, Den Europæiske Fond for Udvikling af Landdistrikterne og Miljø- og Fødevareministeriet.

Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne:
Danmark og Europa investerer i landdistrikterne

Økologer bruger mere konventionel gødning

Antallet af økologiske bedrifter, der anvender en stigende mængde ikke-økologisk gødning er næsten fordoblet på to år

KONVENTIONEL GYLLE

AF HENTIK HINDBY KOSZYCZAREK

202 økologiske bedrifter har i år registreret, at de bruger mere end 50 kg N/ha ikke-økologisk gødning. Det er næsten en fordobling på to år, da der i 2016 var 108 bedrifter, som brugte mere end 50 kg N/ha ikke-økologisk gødning. Det fremgår af et referat fra et møde i Kontaktudvalget for Økologisk Jordbrugsproduktion.

Det er en ny praksis, der ærgrer Økologisk Landsforenings næstformand, Mads Helms.

- Det gør det ikke lettere at komme videre med udfasningen af konventionel gylle, for man får skabt en afhængighed af det, siger Mads Helms.

Har Økologisk Landsforening selv et ansvar for at kommunikere tydeligere om brugen af ikke-økologisk gødning?

- Det er klart, at når man går fra at være konventionel til at være økolog, skal man tænke på andre måder. Og

som forening har vi et ansvar for at kommunikere de økologiske principper ud. Brugen af konventionel gylle er p.t. nødvendig for mange, men også klart et af økologiens dilemmaer - et problem som fylder rigtig meget, ikke mindst for planteavlere, men var der nogen nem løsning, havde man givet udfaset den konventionelle gylle for længe siden. Vi er nødt til at forholde os til det, for den konventionelle gødning er med til at udfordre vores troværdighed, svarer Mads Helms.

Ifølge Økologisk Landsforenings landbrugspolitiske chef, Sybille Kyed, skyldes stigningen, at konsulenter for få år siden opdagede, at økologiske landmænd principielt kan købe lige så meget ikke-økologisk gødning ind, som de vil, hvis blot de kan dokumentere, at de har behovet. Det har flere så valgt at benytte sig af, og Sybille Kyed forudser, at den nye praksis ikke bliver mindre udbredt, medmindre organisationerne og myndighederne genbesøger forudsætningerne. Hun håber derfor, at Økologisk Landsforening og Landbrug & Fødevarer kan indgå i en dialog med Landbrugsstyrelsen om at finde en ny måde at forvalte reglerne på.

Foto: Gestur Leo Geisason/Colourbox

Lær af de bedste

KARTOFFELPRODUKTION: Markedet for økologiske spisekartofler er i markant vækst, men er udfordret af varierende udbud, som dels skyldes relativt stor udbyttevariation i avlen. Økologisk Landsforening har i projektet: Topkvalitet i økologiske spisekartofler taget udfordringerne op, og målet i projektet er at styrke udbud, afsætning og udbrelse af økologiske spisekartofler blandt andet ved at kortlægge udfordringer og muligheder i hele kæden i forhold til for eksempel sortsvalg, dyrkning, anvendelse, kvalitet, smag, pris, udbud

og formidling/udbredelse.

16. august inviterer projektet til en spændende dag på Gram Slot, hvor den danske økologiske spisekartoffel er i centrum. Deltagerne kan høre om de vigtigste tendenser i den økologiske kartoffelproduktion lige nu og om de bedste dyrkningsmæssige erfaringer fra praksis hos nogle af Danmarks dygtigste økologiske kartoffelproducenter. Dagen byder også på en rundtur i kartoffelproduktionen på Gram Slot.

Læs mere: www.okologi.dk

Landmænd indsamler data om økologisk vinterraps

Forsøgsmarker er ikke altid den bedste vej til ny viden om landbrug

MARKVANDRING

AF IRENE BRANDT

Vi må erkende, at en del viden om landbrug ikke altid kan tilvejebringes ved hjælp af forsøgsmarker. For eksempel er det ikke hensigtsmæssigt, hvis man vil registrere de skader, glimrebøsser kan lave i en rapsmark, hvis der slet ikke kommer angreb af glimrebøsser i forsøgsmarken, fortalte planteavlskonsulent Tove Pedersen fra Seges, da Syddansk Økologi og Seges var vært ved en markvandring i Hellevad 20. juni.

Der var ikke rapsmarker inkluderet i markvandringen, i stedet var der sat tid af til at fortælle om et forskningsprojekt, som i høj grad inddrager de økologiske landmænd.

Over en periode på tre år indsamler Seges data fra landmænd,

der dyrker økologisk vinterraps. I 2017 deltog 31 landmænd, i år deltog 40, og til næste år igen ca. 30 landmænd, så projektet til slut står med resultater fra 100 marker fordelt på tre år.

Ukrudt er et problem

De første resultater indikerer, at der er en sammenhæng mellem mængden af ukrudt i marken om foråret og udbyttet. I de marker, hvor ukrudtstryk var højt, opnåede landmændene ikke samme høje udbytte som i de marker, der var rene.

Effekten er størst i de marker, hvor der blev radrenset om efteråret, hvor rapsplanterne stadig er forholdsvis små og ikke er i stand til for alvor at konkurrere med ukrudtet.

Svingende udbytter

Erfaringerne fra 2017 er også, at udbyttet svinger meget - fra 7 hkg pr. ha til 36 hkg pr. ha. Der er opnået høje udbytter på alle jordtyper; men især marker på JB6 har

klaret sig godt. Rækkeafstanden har sandsynligvis også haft stor betydning for udbyttet, enkelte marker har klaret sig godt på en rækkeafstand helt ned på 12,5 cm, mens de landmænd, der har valgt en rækkeafstand på 50 cm, næsten alle har udbytter på mellem 25 og 35 hkg pr. ha.

Måler mange parametre

Tove Pedersen er dog tilbageholdende med at uddrage konklusioner efter kun ét års registreringer i marken.

- Vi måler på mange andre parametre. For eksempel indgår også oplysninger om forfrugt, angreb af jordlopper og glimrebøsser samt

vejret i målingerne, sagde Tove Pedersen og tilføjede:

- Når forsøget er afsluttet, har vi fået mange oplysninger om dyrkningen af økologisk vinterraps, som vi ikke kan få i forsøgsmarker, og dette forsøg kan meget vel føre til en revideret dyrkningsvejledning for økologisk vinterraps.

Skidt fra start

Fra Sønderjylland, hvor markvandringen fandt sted, bidrager fem økologiske landmænd med dataindsamlingen til projektet.

Planteavlschef Poul Erik Nielsen fra Syddansk Økologi fortalte, at den økologiske vinterraps i Sønderjylland har haft en hård forsommer på grund af tørken.

- Efteråret var også rigtig dårligt for etableringen af vinterraps. Det kan give problemer med jordlopper, og så er det vigtigt, at der er styr på ukrudtet. På denne baggrund er mange marker allerede pløjet om - og skulle nok have været det, sagde Poul Erik Nielsen.

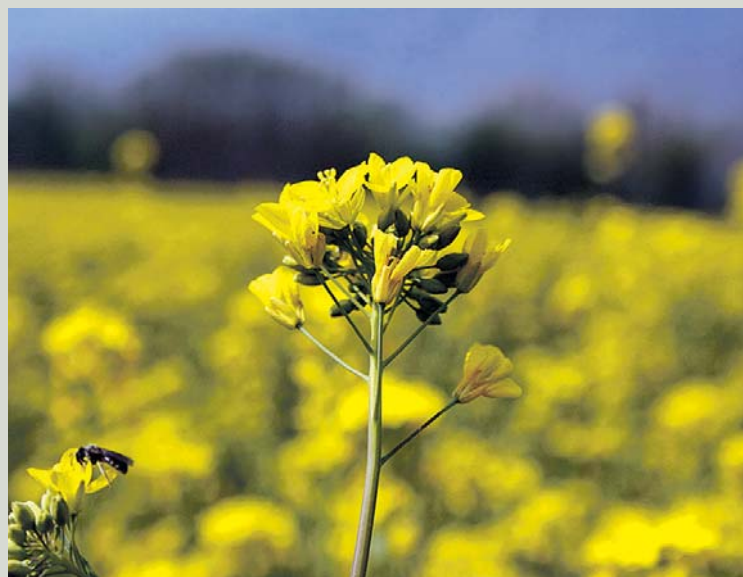

Foto: Colourbox

Økologiske hestebønner er fordoblet på to år

Sortsforsøgene med hestebønner står flot i Sønderjylland. Forsøgene samler vigtig viden om en hastigt voksende afgrøde

MARKVANDRING

TEKST OG FOTO: IRENE BRANDT

- Det her er de flotteste hestebønner, jeg har set i år - cirka dobbelt så høje som andre steder, konstaterede Inger Bertelsen, chefkonsulent i Seges, da hun stod i forsøgsledene med hestebønner, som er placeret midt i Nicolai Greves ærtemark ved Hellevad.

Ærtemarken og forsøgsledene blev sået 10. april og har fået 15 ton gylle. Ukrudtstrykket var lavt, og marken er derfor kun tromlet efter såningen. Derudover er marken vandet fire gange med i alt 120 mm.

- Hestebønner fylder mere og mere på de danske marker, og på de økologiske marker lægger de beslag på en større andel af jorden end i det konventionelle landbrug, fortalte Inger Bertelsen.

I 2016 var der således 5.000 ha med økologiske hestebønner, i år er arealet fordoblet, og økologiske hestebønner lægger nu beslag på 10.000 ha.

Forsøget i Hellevad har fokus på genetik, sygdomme og skadedyrangreb; men planterne stod flot uden synlige sygdoms- eller skadedyrangreb. Der var diversitet sorterne imellem; men ville man have svar på, hvilke sorter, der giver de bedste

udbytter, måtte man ty til de udleverede ark med en oversigt over landsforsøgene.

Svin tåler tanniner

Sorterne Vertigo, Birgit, Boxer og Fuego gav store udbytter i landsforsøgene sidste år. Sorten Taifun lå på 80 pct. af de bedste sorter, men har været dyrket, fordi sorten som eneste hestebønnesort ikke indeholder tanniner.

- Som foder til svin har vi tidligere ment, at det var vigtigt med et lavt tanninindhold i hestebønnerne; men fodningsforsøg har vist, at svinene faktisk tåler normalt indhold af tanniner, sagde Inger Bertelsen og tilføjede:

- Kyllinger og høns er derimod følsomme over for vicin og convicinindholdet i hestebønnerne. Sorten Tiffany er fri for disse stoffer og kan derfor anvendes i fjerkræproduktionen.

Indholdet af råprotein i de forskellige sorter varierer inden for en meget lille margin med en tendens til, at jo højere indholdet af råprotein er i en sort, des lavere er sortens udbytter.

K og S til hestebønner

Mens udbytterne ikke øges af, at markerne tilføres N, betaler det sig at tilføre svovl og kalium. Jordbun-

De mange forsøglødder på Nicolai Greves jorde sendte i bogstaveligste forstand deltagerne på markvandring.

den er også vigtig. Lerjord er godt til hestebønner - eller som minimum sandjord, der kan vandes.

- Vi har efter den varme forsommer set stressede hestebønnermarker, hvor vandmanglen resulterer i lavere planter og deraf følgende tættere bælgensætning eller aborterede

blomster, fortalte Inger Bertelsen.

I Landsforsøgene 2017 anbefales det at vælge sunde sorter med et stort og stabilt udbytte, at man sørger for god bestøvning med bier, og at man så snart jorden er tjenlig om foråret sår 40-50 spiredygtige frø pr. kvm i mindst 8 cm dybde.

Solsikke kan blive en stor afgrøde

MARKVANDRING: Sidste års forsøg med solsikker fortsætter i år. De to sorter, der klarede sig bedst i 2017, er stadig med i forsøget, og så er der kommet to nye sorter med.

- Solsikker har mange gode egenskaber. Dels har de en kraftig vækst samt et veludviklet rodnet, og dels klarer de tørke bedre end for eksempel raps, der også kræver mere gødning end solsikkerne, som klarer sig fint med 50 kg total N, fortalte konsulent Maja Eline Petersen fra Seges, da hun i forbindelse med Seges og Syddansk Økologisk markvandring ved Hellevad fortalte om landsforsøget med solsikker, som startede sidste år og afsluttes i år.

På Nicolai Greves majsmark er et forsøgsareal inde midt i marken tilsået i rækker med fire forskellige sorter af solsikke. Rækkeafstanden er 75 cm i forsøget.

God olie

- Solsikker er sygdomsresistente planter, og olien udgør 40 - 50 pct. tørstoffet, fortalte Maja Eline Petersen.

Hun oplyste også, at oliesyresammensætningen er god, og at pressekagerne har et højt indhold af både råprotein og fedt.

- Den store udfordring for solsikkedyrking i Danmark er den sene høst. I forsøgene sidste år stod planterne fantastisk godt. De kom godt fra start, men da vi nåede til efteråret, hvor forsøgsledene skulle høstes, var de fleste blomsterhoveder angrebet af gråskimmel. I år håber vi på en anden vækstsæson, sagde Maja Eline Petersen.

Anbefalinger til dyrkning

Formålet med forsøgene er at finde sorter og dyrkningsmetoder til en attraktiv afgrøde, som desværre ikke er tilpasset det danske klima.

- Hvis det lykkes, kan den danske olie og proteinproduktion få et løft, sagde Maja Eline Petersen.

Hun anbefaler, at man sår solsikker tidligt, så planterne kan komme hurtigt i gang. Såbedet skal være velforberedt, for solsikke tåler ikke komprimering.

- Vi har sået forsøgsledene til med en enkeltkornssåmaskine i en rækkeafstand, så der både kan blindharves og radrenses. Sådybden er 3-5 cm med et plantetal på 7-8 planter pr. kvm, sagde Maja Eline Petersen og tilføjede, at det på grund af smittemisiko fra knoldbægersvamp skal gå mindst fem år mellem solsikker, raps, hestebønner, ærter og kartofler i sædskiftet.

Marken med forsøgsledene har i år fået 60 t nedfældet gylle + 12-15 t staldgødning pr. ha. Derudover er der i forbindelse med radrensning efter såning blevet tildelt 15 ton gylle.

Solsikkerne er sået 4. maj. De er blevet blindharvet, striglet flere gange, radrenset to gange og var 20. juni endnu ikke blevet vandet.

ib@okologi.dk

Eftervirkningerne af rødkløver er gode

På Nicolai Greves marker ved Hellevad har Seges flere forsøg. Ét forsøg måler eftervirkningerne af rødkløver i vårsæd

MARKVANDRING

TEKST OG FOTO: IRENE BRANDT

- I dette forsøg undersøger vi gødningsværdien af nedpløjet rødkløver i en vårafgrøde, fortalte konsulent Maja Eline Petersen fra Seges i forbindelse med markvandringen, som var arrangeret af Syddansk Økologisk og Seges.

Forsøgsledene var etableret med vårbyg i foråret på et areal, der i oktober 2016 var blevet tilsået med vinterrug. I marts 2017 blev der sået rødkløver i to ud af syv led. I august sidste år blev rugen høstet. I marts i år blev der nedfældet svinegylle i tre af de syv led. I april blev rødkløveren nedpløjet i ledene med rødkløver, hvorefter hele arealet blev tilsået med vårbyg - 175 kg/ha.

Svarer til 40 kg. N

- I Landsforsøgene sidste år viste tilsvarende forsøg, at rødkløver giver merudbytter i forhold til ugødede arealer på ca. 12 hkg pr. ha. Det svarer til merudbyttet ved tilførsel af svinegylle med 40 kg udnyttet N pr. ha, fortalte Maja Eline Petersen.

Både i Landsforsøgene og i det aktuelle forsøg i Hellevad er der led, som gødes med svinegylle med et stigende indhold udnyttet N.

- Forsøgene viser, at jo mere gylle, des bedre vækst og større udbytter, sagde Maja Eline Petersen.

Til gengæld kunne det ikke aflæses i udbytterne i Landsforsøget, at mængden af rødkløver i de to forsøgsled varierede. Ét led var tilsået med 3 kg rødkløver pr. ha, mens et andet led var tilsået med 6 kg rødkløver pr. ha. Udbytterne i de to led var ens.

- Der er med andre ord ingen grund til at så mere end 2-4 kg rødkløver pr. ha, konstaterede Maja Eline Petersen. Hun tilføjede:

- Men den skal sås i tide. Har kornet først strakt sig, er det for sent, og

så bør man gemme kløverfrøene til næste år.

Bonuseffekt

Ud over at give værdifuld N til vårafgrøden bidrager rødkløveren på flere andre områder.

- En efterafgrøde af kløver er et

bidrag til at understøtte et robust sædskifte og opretholde eller øge udbytterne; men derudover bidrager kløver til kulstofopbygningen i jorden, kløver udkonkurrerer samtidig ukrudtet i marken og mindsker kvælstofudvaskningen, sagde Maja Eline Petersen.

Maja Eline Petersen fortalte om forsøget med eftervirkningerne af rødkløver i vårbyg.

Vi kan gøre det meget mere bæredygtigt

3,2 hektar under glas med et sædskifte bestående af tomater, agurker og chilipeber. Markhaven ved Odense er en af testbedrifterne i Økologisk Landsforenings udviklingsinitiativ, ØkologiLØFT. Klaus Søgård fokuserer på natur og biodiversitet omkring gartneriet

Klaus Søgård, Markhaven. Foto: Joachim Plaetner Kjeldsen.

ØKOLOGILØFT

AF JOACHIM PLAETNER KJELDEN

Klaus Søgård er økologisk drivhusgartner på Fyn lidt uden for Odense. Gartneriet Markhaven leverer blandt andet tomater og agurker til Coops butikker. Klaus og Markhaven deltag som testbedrift i Økologisk Landsforenings initiativ ØkologiLØFT, som skal inspirere og hjælpe økolandmænd og -landbrug med at udvikle sig bæredygtigt.

- Jeg mener, økologi i Danmark er lige der, hvor det skal være lige nu. Men jeg mener, det skal være et andet sted om fem år, eller om 10 år. Det har jo krævet en anderledes tilgang at komme dertil, hvor mange af os er nu. Og det skal vi ikke bare hvile på, siger Klaus Søgård og fortsætter:

- Jeg vil egentlig gerne være med til, om der kunne være en økologi version 2. Hvor vi simpelthen går skridtet videre – ikke på en elitær måde, men på en måde, hvor det er jord, klima, vand ... sådan nogle ting. Ikke bare for at få reklameværdi over for forbrugerne. Det skal være noget, som er bæredygtigt i hele sin substans.

Specialiseret produktion

På Markhaven er der 3,2 hektar drivhus, hvorfra der hver dag går økologiske tomater, agurker og chilipeber til Coops butikker. Den specialiserede produktion har derfor et væsentligt anderledes sædskifte end de fleste andre økolandbrug.

- I princippet har vi to år tomater, et år agurker, to år tomater, et år agurker etc. Vi skifter, så meget vi kan. Jeg har selvfølgelig altid været klar over, at et godt sædskifte er en god ting, og har også indimellem været lidt skamfuld over det her meget pressede sædskifte. Det er jo lidt at gå på kompromis med den økologiske tankegang. Men nu, hvor vi arbejder mere intenst med rigtig god kompost, og hvor vi er væk fra flydende gødning og bruger lucerne i stedet for, tror jeg, vi i nogen eller højere grad kompenserer for det, siger Klaus Søgård.

Gårdtjek

ØkologiLØFT er baseret på seks bæredygtighedsmål for økologien. Klima, natur og biodiversitet, dyrevelfærd, nulspild, socialt ansvar og mere liv på landet. Som et led i ØkologiLØFT har Klaus lavet et gårdtjek, hvor han har vurderet Markhaven i sin nuværende form i relation til i alt 34 spørgsmål og parametre inden for de seks bæredygtighedsmål. Det er spørgsmål som; har bedriften et lavt kulstoftab?, sikrer den beskyttet natur?, er der elever ansat? eller har dyrene attraktive udearealer? Sidstnævnte er selvfølgelig ikke så relevant hos Klaus, men drivhusproduktion har andre udfordringer.

- Jeg bruger megen energi. Jeg bruger megen naturgas. Så jeg køber certifikater til biogas og vindmøllestrøm, men det er jo alt sammen en form for 'kompensation', og jeg

stiller lidt mig selv spørgsmålet, om den del ude i fremtiden også skal gøres på en anden måde?, siger Klaus Søgård.

Men lige nu og i arbejdet med ØkologiLØFT har Klaus sat sig for at forfølge bæredygtighedsmålet om en rigere natur.

- Det er en meget specialiseret produktion, 3,2 hektar. Hvad kan man gøre med den, hvis man ikke kan gøre så forfærdeligt meget mere i selve produktionen? Så må man jo kigge ud i landskabet – hvad har jeg ellers af arealer? Hvad kan jeg bruge dem til eller rettere ikke bruge dem til? Hvordan arealet omkring markhaven kan blive løftet til en form for stor biotop med selve gartneriet i midten? Og det er det, jeg vil bruge min gårdudviklingsgruppe til, siger Klaus Søgård.

Handlingskatalog gav idéer

Efter gårdtjekket har Klaus kigget i det handlingskatalog, der hører til bæredygtighedsmålet om rigere natur, for at finde inspiration til handlinger, der kan gøre en forskel.

- Jeg synes, der var adskillige ting, hvor jeg tænkte 'ja, selvfølgelig; det kunne man gøre.' Men man skal jo lige gøres opmærksom på sådan nogle ting. Vi har en vedvarende græsmark, vi slår den en gang om året, og nu skal der slingres, siger Klaus Søgård.

- Vi kan gøre det meget mere bæredygtigt.

For Klaus er det ikke et spørgsmål om, om man kan eller skal udvikle økologien? Det er blot et spørgsmål om hvordan og hvornår.

- Vi kan gøre det meget anderledes og meget mere bæredygtigt, det er jeg slet ikke i tvivl om. Jeg har ikke

Se mere på okologi.dk/okologiloft

Du kan se og høre mere om ØkologiLØFT og om Markhaven på www.okologi.dk/okologiloft, hvor du også finder videoer fra to af de andre testbedrifter; Kroghsminde (mælkeproduktion) og Grødhøjhus (svineproduktion).

svarene, men jeg vil godt være med til at arbejde i den retning og med udviklingen, siger Klaus Søgård.

Joachim Plaetner Kjeldsen er pressemedarbejder i Økologisk Landsforening

Klaus Søgård fra gartneriet Markhaven er med i ØkologiLØFT for at forfølge bæredygtighedsmålet om en rigere natur. Foto Joachim Plaetner Kjeldsen.

Jeg har brug for at få det konkretiseret

Preben Drastrup har valgt to emner fra ØkologiLØFT ud. Det ene drejer sig om natur, og det andet drejer sig om det sociale. Både her, men også i lokalområdet. Foto: Irene Brandt.

Preben Drastrup er gået med i testarbejdet omkring ØkologiLØFT med fokus på social og lokal udvikling. Han har meldt sig for at gøre konceptet mere konkret – ikke mindst for sig selv

ØKOLOGILØFT

AF JOACHIM PLAETNER KJELDEN

Preben Drastrup driver et økologisk landbrug ved Halkær i Himmerland med 260 økologiske søer og opfedning af slagtesvin, 100 hektar jord i omdrift og tre ansatte. Preben var nysgerrig på ØkologiLØFT og havde brug for at få det gjort mere konkret. Og derfor er bedriften nu med i testarbejdet omkring ØkologiLØFT.

- Nå jeg nu er nysgerrig, så er jeg nødt til at finde ud af: - Hvad er det her egentlig for noget? For det er sådan en abekat, der stritter ud til alle sider, det der 'ØkologiLØFT'. Og så bliver jeg nødt til at have det mere konkret, for at jeg kan forholde mig til det. Og derfor har jeg sagt ja, siger Preben Drastrup.

Gårdtjek

ØkologiLØFT handler om at skabe indsigt i økologiske bæredygtighedsprincipper og om, hvordan gårdens styrker og udfordringer ser ud i forhold til disse. Sammen med en kollega har Preben gennemført et gårdtjek af bedriften, hvor de har vægget nuværende produktion og indsatser inden for hvert af de seks bæredygtighedsmål, der ligger i ØkologiLØFT-modellen. Derefter har Preben valgt,

hvilke bæredygtighedsmål bedriften skal udvikle sig indenfor.

- Vi har valgt to emner ud, og det ene drejer sig om natur, og det andet drejer sig om det sociale. Både her, men også i lokalområdet, siger Preben Drastrup.

Savner mere liv

Naturen på og omkring bedriften har længe spillet en rolle for Preben. For 15 år siden plantede han tre kilometer læhegn i seks rækkers bredde mellem gårdens marker. Men Preben savner, at der er mere liv på landet. Derfor er social og lokal udvikling i centrum for det andet bæredygtighedsmål, han vil forfølge.

- Det er op til os selv. Hvis vi starter liv, så kommer det jo. Men hvis ikke vi gør noget, så kommer der ingenting. Det er ikke fordi, vi skal gå til andespil hver søndag aften, men måske have lidt mere fællesskab omkring det, der foregår her, siger Preben Drastrup.

Gårdudviklingsgruppe

Til at hjælpe sig med økologiLøftet har Preben en gårdudviklingsgruppe, som han kan spare med om gårdtjek, bæredygtighedsmål og de konkrete indsatser, der tilsammen skal løfte bedriften. Sammen med gårdudviklingsgruppen udvælger Preben en række konkrete handlinger fra de handlingskataloger, som knytter sig til de to bæredygtighedsmål, han har valgt, og endeligt laver han og gruppen en Gårdudviklingsaftale.

- Jeg mener selv, at jeg er rigtig godt uddannet, men de er nok bedre uddannede end mig. Der er to agronomer og en folkeskolelærer, som laver alt muligt andet end at være folkeskolelærer. Nogen, som alle tre

har forstand på landbrug, natur og det sociale, siger Preben Drastrup og fortsætter:

- Ting skal italesættes. Det skal de også over for mig. Det er derfor, det er fint at have sådan en gårdudviklingsgruppe. Det burde vi egentlig have alle sammen – hvor der kommer nogen og 'italesætter' dét, som de kan se. Og så kan man jo lade det ligge eller tage det op. Jeg glæder mig til at se, hvad der kommer ud af ØkologiLØFT.

Se mere på okologi.dk/oekologiløft

Du kan se og høre mere om ØkologiLØFT og om Prebens bedrift på www.okologi.dk/oekologiløft, hvor du også finder videoer fra to af de andre testbedrifter; Markhaven (drivhusgartneri) og Kroghsminde (mælkeproduktion).

Joachim Plaetner Kjeldsen er presmedarbejder i Økologisk Landsforening.

Preben Drastrup, Halkær. Foto: Joachim Plaetner Kjeldsen.

De seks bæredygtighedsmål i ØkologiLØFT

Lav klimapåvirkning

I ØkologiLØFT arbejder økologiske gårde aktivt med at reducere gårdens udledning af drivhusgasser og forbruget af fossile brændstoffer og for at lægge kulstof tilbage i jorden. Ud fra et klimahandlingskatalog laves der konkrete aftaler med landmanden om, hvordan gårdens klimapåvirkning bliver lav, for eksempel ved at bruge vedvarende energikilder, plante træer mv.

Rig natur

I ØkologiLØFT medvirker de økologiske gårde til at forbedre landskaber og natur. Der laves en konkret aftale med landmanden om, hvordan gården aktivt passer og genopretter beskyttet og sårbar natur, og hvordan naturen får mere plads på gården.

Mere dyrevelfærd

I ØkologiLØFT laves der aftaler med landmanden om indsatser, der kan gøre livet endnu bedre for gårdens dyr. For eksempel længere tid sammen med moderen, endnu bedre plads og endnu mere naturlige forhold på markerne til dyrene.

Nulspild og lokale ressourcer

I ØkologiLØFT arbejder gårdene med bedre udnyttelse og recirkulering af ressourcerne og minimering af spild. Det er for eksempel handlinger, der reducerer tab af næringsstoffer, øger selvforsyningsgraden af foder og genanvender lokale ressourcer.

Mere liv på landet

I ØkologiLØFT arbejdes der med, hvordan gården medvirker til at skabe mere liv på landet og en god kontakt mellem land og by. For eksempel ved at være besøgs gård for skole/børnehave, holde høstmarkeder, stille sig til rådighed for aktiviteter i lokalsamfundet eller udlægge stier til offentlighedens brug.

Socialt ansvar

I ØkologiLØFT laves der konkrete aftaler om, hvordan der tages større socialt ansvar. For eksempel hvordan gården tilbyder bedre arbejdsforhold for alle, der er tilknyttet gården, at gården tager elever i praktik eller tilbyder arbejde til personer med særlige behov.

Naturklummen er et fast indslag i avisen, hvor natur og biodiversitet i økologien og det øvrige landbrug tages under kærlig behandling. Naturpolitik, -tilskudsregler og -forskning er nogle af de områder, som vil blive belyst i naturklummen. Julie Rohde arbejder med naturprojekter hos Økologisk Landsforening.

Livet som landsvale

En svale gør ingen sommer, men i dag kunne det svalepar, der residerer i min stald, også fremvise hele syv flyveklare svaleunger. I nogle minutter ved middagstid var hele familien på vingerne i tilsyneladende ren eufori over, hvad sådanne kan bruges til. Efter en ganske kort flyvetur måtte de syv dog hvile sig på stuehusets tagryg, mens forældrene fortsatte det spektakulære luftshow, som for at vise afkommet, hvad meningen med livet er. Ungerne fulgte koncentreret med i forældrenes akrobatiske praleri, men da de rundede den halve time, så de efterhånden så segnefærdige ud, at man kunne blive bekymret for deres balance dér på toppen af huset. Det er hårdt arbejde at gå fra redens trygge kår til livet i luften.

Utroskab og snedige mødre

Syv unger på vingerne er yderst imponerende for et landsvalepar, der typisk får 3-4 unger pr. kuld. De ældre og mere erfarne svaler kan finde på at forsøge sig med lidt flere æg end de unge, men mere

sandsynligt er det nok, at en snedig hunsvale har listet sig til at lægge æg i parrets rede i et forladt øjeblik, såkaldt redeparasitisme. Landsvalen lever oftest i monogame forhold i ynglesæsonen, men hunnerne er ikke for fine til at snige et æg i naboens rede, måske endda efter en affære med hannen fra reden. Utroskab er ikke en sjældenhed hos landsvaler.

De danske landsvaler tilbringer vinteren under varmere himmelstrøg i Zimbabwe, Sydafrika eller Botswana, men når de i foråret flyver de 13.000 kilometer tilbage til Danmark, er det til den samme egn år efter år. 8 ud af 10 svaler vender faktisk tilbage til selv samme rede, og man mener derfor, at svalernes tendens til at vælge den samme mage år efter år ikke er egentlig monogamisme – i hvert fald ikke med overlæg – men snarere skyldes bekvemmelighed.

Når parret først er blevet enige om sommerens planer, går de i gang med at reparere på reden og fore den godt med hår og dun. Hannen

og hunnen hjælpes ad, og bruger gerne flere dage på arbejdet, afbrudt af fælles jagtture. Landsvalen er en fantastisk flyver, og den slags kræver meget energi. Tålmodige ornitologer har således regnet sig frem til, at et par landsvaler, der opfostrer et kuld unger fortærer en million insekter. Og de fleste får to kuld per sommer.

Svalen bringer lykke

Landsvalen er en art, der er udbredt over det meste af den nordlige halvkugle undtagen de nordligste egne, og det estimeres, at der findes omkring 200 millioner individer på verdensbasis, knap en halv million

af disse i Danmark, hvor den i det seneste halve århundrede er gået tilbage med omkring en fjerdedel. Oprindeligt byggede landsvalen reder i klippehuler, men i Danmark er den udelukkende tilknyttet kulturlandskabet omkring gårdene, hvor den typisk bygger bo i stalden og kvitterer med effektiv fluebekæmpelse. Årsagen til artens tilbagegang skal nok også findes i den ændrede landbrugsdrift med færre åbne stalde, mere korn, flere sprøjtegifte og færre dyr på græs. Flere danske undersøgelser har således også vist, at bestandene af landsvaler er tættest på de økologiske gårde. Det forbindes med stolthed for

mange på landet, når svalen finder vores gårde egnede som sommerresidens år efter år. Måske er det derfor, man siger, at svalen bringer lykke til hjemmets beboere, og at dræbe en svale betyder stort uheld. Kommer man dog uforvarende til at tage en svale af dage, siges det, at uheldet kan annulleres ved at give fuglen en proper begravelse. Det råd er hermed givet videre, sammen med en opfordring til at give svalen lidt plads i stalden og til gengæld nyde godt af dens store appetit på fluer og myg og vidunderlige dans mod midsommerhimlens blå. Også selvom fuglene har valgt at placere reden lige over kummefryseren.

Myrehær som indsatsstyrke mod skadedyr i økologisk frugtavl

Dansk økologisk frugt er en mangelvare, men i fremtiden kan skovmyrer blive et nyt økologisk middel til bekæmpelse af insekter og sygdomme i danske æbleplantager

Økologiske frugtavlere kan stå magtesløse over for skadelige insekter og plantesygdomme, når godkendte bekæmpelsesmidler ikke er tilstrækkeligt effektive. Desuden er recirkulering af næringsstoffer vigtig, da der ikke må bruges kunstgødning i økologisk avl. Organic RDD 2.2-projektet MothStop har derfor undersøgt, om myrer kan gøde planter og samtidig bruges som middel mod skadedyr og plantesygdomme for i sidste ende at sikre højere udbytter. Ved at flytte store tuer med skovmyrer fra skoven og ind i en æbleplantage på Djursland har MothStop sammenlignet tilstanden på æbletræer med og uden myrer (myrernes adgang blev blokeret med en limbarriere til kontroltræerne).

Signifikant reduktion af frostmålerlarver, æbleråd og skurv

Undersøgelserne viste, at skovmyrer let kan flyttes til en æbleplantage; myrerne etablerede sig og overlevede to somre, inden man igen flyttede dem. Forskerne fandt, at skovmyrer er aktive tidligt om foråret inden løvspring på æbletræerne og samtidig med, at frostmålerlarver er aktive.

MothStop registrerede en signifikant firefold reduktion i antallet af frostmålerlarver på træerne med myrer i forhold til kontroltræerne uden myrer, men man så ikke nogen signifikant effekt på æbleudbytterne. På myretræerne observerede projektet signifikante reduktioner i procentdelen af æbler med Monilia (æbleråd) og skurv på to sorter. Monilia-reduktionen var signifikant på sorten Collina og skurv-reduktionen var signifikant på Holsteiner Cox. Projektet fandt desuden, at Magnesium-indholdet var 5 % højere i "myretræernes" blade.

Symbiose mellem myrer og bladlus skal brydes

Myrer beskytter bladlus for at få adgang til den sukkerholdige honningdug, som lusene udskiller. MothStop observerede også, at myrerne passede grøn æblebladlus, hvilket medførte et højere antal luseinfektioner på myretræerne. På grund af myrernes opformering af bladlus kan den nye metode endnu ikke implementeres, men det forventes, at luseproblemet kan løses via metoder til at nedbryde myre-luse symbiosen. Ikke alle bladlusearter passes, og derfor kan myrernes positive egenskaber potentielt udnyttes i andre afgrøder, som ikke plages af myrepassede lus. MothStop anbefaler derfor på nuværende tidspunkt, at myrer anvendes i kortsigtede programmer, hvor myrerne introduceres og fjernes igen, inden de får opformet bladlus. For eksempel kan myretuer indsættes til bekæmpelse af frostmålerlarver i det tidlige forår, inden bladlusene

bliver aktive, hvorefter tuerne let kan fjernes igen. En undersøgelse af myrers effekt under sådanne forhold er vigtig. Yderligere skal der, for at forhindre myrer i at opformere skadelige lus, forskes i udvikling af en sukkerblanding, der er mere attraktiv end bladlusenes sukker.

Myrernes effekt på plantesygdomme er en nyhed inden for integreret plantebeskyttelse (IPM). Det er relevant at undersøge, om effekterne er rentable i andre afgrøder, for eksempel i blomster, hvor æbleråd er et langt større problem end på æbler, og det er relevant at forske i, om myrernes egenskaber kan

have effekt på andre plantesygdomme. For den økologiske frugt-, bær- og juletræsproduktion kan anvendelsen af skovmyrer vise sig at blive et kærtkomment nyt værktøj til bekæmpelse af skadedyr, som ellers er svære at bekæmpe med godkendte midler.

Projektet MothStop er en del af Organic RDD 2.2-programmet, som koordineres af ICROFS (Internationalt Center for Forskning i Økologisk Jordbrug og Fødevarer-systemer). Det har fået tilskud fra Grønt Udviklings- og Demonstrationsprogram (GUDP) under Miljø- og Fødevarerministeriet.

NYT FRA
INTERNATIONALT CENTER
FOR FORSKNING I
ØKOLOGISK JORDBRUG
OG FØDEVARESYSTEMER

Kommunikationsmedarbejder
Helene Kristensen, ICROFS

Liggevægge, badekar og rodekummer – virker det?

Rodekummer under tag er attraktive og trækker grisene ud på udearealet. Sølekar er populære men bliver brugt til at tisse i, og liggevægge er en berigelse særligt på arealer med megen sol

NYE LØSNINGER AF KAREN MUNK NIELSEN

Gennem de seneste år er der afprøvet forskellige tiltag for at gøre udearealer til slagtesvin mere interessante og via indretningen styre grisenes gødeadfærd. Ved en temadag i juni arrangeret af ICROFS gjorde forskere, rådgivere og landmænd status og delte ideer og erfaringer.

Udviklingscenter for husdyr på friland, UHF, har gennem de seneste par år registreret slagtegrises adfærd og brug af udeareal under forskellige forhold i projektet pECOSYSTEM, hvis mål er at skabe mere attraktive udearealer for økologiske slagtesvin, der jo stort set alle gøres slagtefærdige på stald. I kort form er konklusionen, at tilbud og aktiviteter på udearealerne motiverer grisene til at gå derud, men at det fortsat er vanskeligt at finde frem til en indretning, så gødningen bliver afsat på spalterne og det faste gulv holdes tørt.

Rode og hvilekummer

Overdækkede rodekummer med flis eller andet organisk materiale er testet i flere stalde i flere udfordringer. Formålet med dem er at skabe bedre velfærd - at grisene roder mere og længere, og at de hviler mere og længere. Håbet er også, at rodekummerne kan reducere det område, der bliver gødet på og dermed reducere ammoniakfordampningen. Kummerne leverer på flere af disse parameter.

Registreringer viser, at alle grise bruger kummerne. Det viser sig, at kummerne ikke kun bruges til aktivitet men også i stor udstrækning til hvile. Knap halvdelen af de grise, der opholdt sig i kummerne, hvilede. Grisene bruger generelt ikke kummerne som gødeareal, fremgik det af UHF's gennemgang af resultaterne.

Når det gælder gødeadfærd og miljø, konstaterede Lisbeth Brogaard Petersen, SEGES Anlæg & Miljø, at rodekummer bidrager til et mere rent udeareal. Der er flere zoner omkring rodekummen, som er mere tørre end i stier uden rodekummer. Jo mere tørt, jo mindre ammoniakfordampning må man forvente.

Passer godt til storstier

En ulempe ved rodekummerne er, at der kan opstå aggressioner, når flere grise, end der er plads til, vil benytte

Projektet pECOSYSTEM har blandt andet afprøvet badekar i svinestierne som pendant til sølehullerne på marken. Grisene vil gerne ligge i karrene, men de tisser også i vandet, så landmanden har et stort arbejde med at holde karrene rene. Foto: Udviklingscenter for husdyr på friland.

kummen samtidig. Svinekonsulent Lars Lambertsen, Økologisk Landsforening, anbefaler en størrelse på kummerne, så 20-25 procent af grisene kan opholde sig derinde samtidig.

Ifølge Lambertsen er rodekummer lettest at indpasse i systemer med storstier.

- Det er de alene af den grund, at der er færre kummer at vedligeholde, og at arbejdet kan udføres med minilæsser. Man skal sørge for at gøre det let at passe kummerne, når man etablerer dem, understregede han.

“ - Liggevægge trækker ikke i sig selv flere grise ud på arealet, men er de placeret, så de giver skygge for solen, er det her, grisene foretrækker at ligge, og skrå vægge ser ud til at være mere attraktive end lige

RIKKE THOMSEN, UHF

Gødevægge og liggevægge

Vægge på udearealet kan have forskellige funktioner. Liggevægge går helt til gulv og kan skabe skygge for

solen. Både lige og skrå vægge er afprøvet.

- Liggevæggene trækker ikke i sig selv flere grise ud på arealet, men er de placeret, så de giver skygge for solen, er det her, grisene foretrækker at ligge, og skrå vægge ser ud til at være mere attraktive end lige, forklarede Rikke Thomsen, UHF.

Liggevægge skal være fritstående med plads til passage omkring, så der ikke bliver blindgyder.

Gødevægge er vægge, der er åbne forneden men lukkede i grisenens øjenhøjde. Denne udfordring inviterer til at gøde ved væggen, og Lisbeth Brogaard Petersen anbefalede på temadagen såvel gødevægge som overdækkede rodekasser, når man skal indrette udearealer.

Griseri i badekarret

Et tredje tiltag, som er testet i praksis, er badekar som en pendant til sølehullerne på friland. Konklusionen er, at grisene gerne hopper i, men også at de tisser i karret.

- Der følger et stort rengøringsarbejde med. Det er ikke nogen super ide, men så har vi prøvet det, konstaterede Rikke Thomsen.

Karen Munk Nielsen er kommunikationskonsulent i Økologisk Landsforening

Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne: Danmark og Europa investerer i landdistrikterne

Artiklen er skrevet ifm. projektet Demonstration af nye økologiske løsninger II. Projektet er støttet af Promilleafgiftsfonden for Landbrug, Den Europæiske Fond for Udvikling af Landdistrikterne og Miljø- og Fødevareministeriet.

Udearealer – hvad siger grisene

Udviklingscenter for husdyr på friland har registreret grisenes adfærd ved forskellige tiltag, der skulle forbedre udearealerne. Konklusionerne er:

Attraktivt udeareal

- ▶ Aktiviteter på udearealet trækker flere grise derud. Det gælder også foder og vand
- ▶ Begrænset adgang til ressourcerne kan give forstyrrelser og aggression

Dyrevelfærd

- ▶ Rodekasser giver rig mulighed for rodeadfærd
- ▶ Liggevægge giver skygge og komfort på solrige arealer
- ▶ Sølekar giver afkøling men benyttes til urinering

Hygiejne

- ▶ Svært at styre gødeadfærd
- ▶ Hygiejnen bliver ikke altid forbedret af tiltagene

Arbejdstid

- ▶ Ekstra tiltag på udearealet er forbundet med ekstra arbejde

Bertel Hestbjerg har været med til at teste overdækkede rodekummer til slagtesvin. I dag har han bygget kummer på udearealet i alle stier. Foto: Irene Brandt.

Grise gider ikke stangtennis

Træklodser, kløbørster, bowlingkugler og bil-dæk. Kløge grise gider ikke kede sig, og meget bliver gjort for at holde dem beskæftiget - med svingende succes

SLAGTESVIN

AF KAREN MUNK NIELSEN

Den økologiske svineproduktion udvikler sig stærkt i disse år. Der bliver plantet træer i faremarkerne, eksperimenteret med senere fravæning, mobile stalde og nye typer farehytter.

Rodekummer på Hestbjerg

- ▶ Der er bygget overdækkede rodekummer i alle storstier
- ▶ Kummerne tilses, renses og efterfyldes løbende med ca. 5 m³/kasse om ugen
- ▶ Der bruges 5.000 m³ flis om året.
- ▶ Rodemateriale: lyngflis, træflis, havekompost
- ▶ Pris pr. gris: 4-5 kroner plus arbejdstid.

Økologisk Landsforening har produceret videoen 'Lyngflis som strøelses- og rodemateriale til svin', hvor Bertel Hestbjerg fortæller om sine erfaringer. Videoen kan ses på www.okologi.dk eller YouTube.

Et område, der stadig volder hovedbrud, er slagtesvinenes udeareal ved staldene. Hvordan skal det indrettes, så grisene ikke gøder over det hele, men også er attraktivt til hvile og beskæftigelse, og hvordan holder man i det hele taget grisene beskæftigede med noget fornuftigt?

Rodekummer i alle stier

På en temadag om økologisk svineproduktion i Dronninglund gjorde forskere, rådgivere og landmænd for nylig status over resultaterne i projektet pECOSYSTEM, der netop har fokus på dette.

En af de landmænd, der deltager i projektet, er Bertel Hestbjerg, Hestbjerg Økologi. Han har testet såkaldte rodekummer med forskelligt materiale i et par af sine storstier. Han har også afprøvet mange forskellige legeredskaber gennem tiden og konstaterer, at meget har været forgæves.

- De mister interessen for legetøj efter kort tid. Grise gider ikke stangtennis. De gider rode efter noget at spise, sagde han.

Derfor er der nu bygget rodekummer i alle storstier, og en ny ide er udviklet: en roe-karussel, som, når

grisene drejer den, rasper og spytter små stykker roer ud.

- Med 100 g pr. gris om dagen rækker en hektar til 5.000 slagtesvin, så det burde være et overkommeligt areal at hakke, vurderede Bertel Hestbjerg.

Lyng bedre end træflis

Rodekummerne indeholder flis og ikke som sådan føde for grisene. Der er imidlertid forskel på flis og dermed også på grisenes interesse for at rode i kummerne, konstaterede Bertel Hestbjerg, der har afprøvet forskellige materialer.

- Gyllepumpen er ikke så glad for lyngflis, men grisene er meget glade, måske fordi indholdet er mere alsidigt end i træflis. Desværre er der ikke altid lyngflis at få, fortæller Bertel Hestbjerg, der i år har havekompost i kummerne.

Erfaringen med træflis er, at det kan udløse hoste hos grisene - måske på grund af svampesporer.

Karen Munk Nielsen er kommunikationskonsulent i Økologisk Landsforening.

Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne: Danmark og Europa investerer i landdistrikterne

Artiklen er skrevet ifm. projektet *Demonstration af nye økologiske løsninger II*. Projektet er støttet af Promilleafgiftsfonden for Landbrug, Den Europæiske Fond for Udvikling af Landdistrikterne og Miljø- og Fødevarerministeriet.

Farehytte med godt arbejdsmiljø

De fysiske rammer for søerne og grisen hos Thomas Bertram har han selv udviklet i samarbejde med Vanggaard Staldmontage

PRAKTIKERDAG

TEKST OG FOTO: IRENE BRANDT

Da Thomas Bertram for 1½ år siden købte gården i Jerslev i Nordjylland var det med ønsket om at producere økologiske grise; men han havde også planer om, hvordan en farehytte kunne indrettes, så både arbejdsmiljø og dyrevelfærd tilgodeses mere end i de hytter, der var på markedet.

- Jeg havde fem punkter, jeg gerne ville forbedre hytterne på. Dels skulle man kunne stå op inde i hytten, dels skulle der være varme huler til gri-

sene, dels skulle det være muligt at styre både temperatur og klima i hytterne, og endelig skulle det være muligt at lave ammesøer, fortalte Thomas Bertram, da han i forbindelse med ICROFS' praktikerdag om økologisk svineproduktion i begyndelsen af juni viste sin produktion frem for arrangementets deltagere.

I dag har han 115 søer, som 12 ad gangen skiftes til at fare hver 3. uge.

Sammen med Vanggaard Staldmontage har Thomas Bertram udviklet en farehytte, der er stor nok til at rumme fire søer med hver sit kuld grise. Hytterne står direkte på jorden; men grisene har en hule med varmelampe, hvor de kan krybe ind og varme sig.

- I vinter var træk et problem, selvom vi kan skærme åbningerne med plader. Vi har derfor videreudviklet den første model, og jeg mener, at

Det er svært at optimere på tre ubekendte

Opfodning af svin på friland er uopdyrket land inden for økologisk landbrug, men Hans Henrik Thomsens mobile svinestald har sat skub i udviklingen

PRAKTIKERDAG

TEKST OG FOTO: IRENE BRANDT

Efter besøget hos Thomas Bertram (se artiklen herover) fortsatte deltagerne på ICROFS' Praktikerdag til Hallundbjerg, hvor Hans Henrik Thomsen, der køber grise af Thomas Bertram, feder dem op i sine mobile svinestalde.

Staldene indgår i Hans Henrik Thomsens sædskifte: svin, korn, efterafgrøde osv.

Besigtigelsen af de mobile stalde viste deltagerne, at opfodning af svin på friland på mange måder er et eksperiment.

- Svinene på mine marker får fire forskellige slags foder: De får foder

fra en silo, de æder græs, de æder planterødder og de æder regnorme og insekter, som de roder frem i jorden. Forskningen ved en hel masse om den foderdel, der kommer fra en silo; men den ved kun lidt om foder-værdien af græs, rødder og insekter og orme, som grise æder, når de fou-ragerer på marken, sagde Hans Henrik Thomsen. Han tilføjede:

- Den manglende viden er et problem, når man feder svin op på friland, for det er svært at optimere på tre ubekendte.

Tre timer om dagen

Men viden er på vej. Hallundbjerg er deltager i projektet: Intensiv mobil svineproduktion integreret i markdriften. I projektet måles driftens miljøpåvirkning og dyrevelfærd i staldene/markerne. Og når projektet er afsluttet, vil der være viden, som andre landmænd kan bygge videre på. Hans Henrik Thomsen oplyste, at han kan overkomme arbejdet med de mobile stalde med en indsats på tre timer dagligt.

- Om morgenen bruger jeg to timer

vi nu har en god løsning, som både tilgodeser dyrene og os, der arbejder med dem, sagde Thomas Bertram. Hytternes højde skrånede fra 2,2 m til 2 m, og åbningerne til hytterne er mandshøje, så man let og ubesværet kan komme ud og ind af hytten, når man skal ind til dyrene. Fodringen af både søer og grise foregår også inde i hytten via en åbning på bagsiden, hvorfra der er adgang til

at fodre og vande i alle fire stier og i grisenes huler.

Projekt følger hytterne

23 ha med i alt 11 hytter er i dag indhegnet til søer med grise og de drægtige søer. Hytterne er bygget af celleopbygget selv bærende genbrugsplast. Når hytterne skal flyttes til nye faremarker kan de spændes bag en traktor.

Professor Lene Juul Pedersen fra ICROFS har i projektet VIPiglets fulgt udviklingen af farehytter hos Thomas Bertram. Hun deltog også på praktikerdagen.

- Hyttedesign er vigtigt, fordi den økologiske produktion har en høj pattegrisedødelighed. For at nedbringe dødeligheden arbejder vi i dag med ny genetik og nye avlsmål for de økologiske søer. Derudover arbejder vi

Thomas Bertram demonstrerede sin fodervogn, som han selv har udviklet. Vognen gør det muligt for ham på 1½ time at komme rundt på faremarken med ét dagligt stop ved hver hytte med foder og vand til både søer og grise.

så også med at udvikle hytter, der kan indrettes mere hensigtsmæssigt, sagde Lene Juul Pedersen.

VIPiglets undersøger, hvordan faringsovervågning og sikring af et bedre nærklime for søer og pattegrise under faring påvirker overlevelse og vækst og identificerer de bedste hytter, der tilgodeser muligheden for at udnytte den forbedrede praksis.

- I Thomas Bertrams hytter er der bedre mulighed for at lave ammesøer, og grisene har huler, de kan få varme i - begge dele er normalt et problem i en frilandsproduktion, sagde Lene Juul Pedersen.

Gode oplevelser

Thomas Bertram viste rundt på marken og inde i hytterne. Derudover demonstrerede han sin fodervogn, som han også selv har udviklet. Vognen gør det muligt for ham på 1½ time at komme rundt på faremarken med ét dagligt stop ved hver hytte med foder

og vand til både søer og grise. Thomas Bertram har stort fokus på management af produktionen, og derfor betyder det også noget for valget af, hvilken af gårdens traktorer, der skal trække fodervognen, hvor let det er at komme ud/ind af traktoren, for det er en handling, der gentages mange gange ude på markerne.

- Målet er, at jeg selv skal kunne passe produktionen. Det mål er jeg ikke langt fra at have nået - med den tilføjelse at jeg til gengæld er langt fra en arbejdsuge på 37 timer, sagde Thomas Bertram.

Et andet mål, han heller ikke er helt fremme ved, er pattegrisedødeligheden, som han ikke er tilfreds med. Han afvæner i gennemsnit 12 grise pr. kuld. Og det er for lidt.

- Mit fokus nu er at få dette tal bragt ned, og jeg forventer mig meget hulerne til grisene, som vi nu har fundet en god løsning på, fordi det redder grise at få dem væk fra søerne, sagde Thomas Bertram.

Han træner de små grise til at søge ind i hulerne straks efter faringen, hvilket betyder, at nogle grise allerede på 2. dagen selv finder ind i hulen.

- Jeg prioriterer, at søerne alle dagligt har mindst én god oplevelse sammen med mig, fordi det i længden aflaster arbejdsindsatsen i hytterne, når søerne er trygge ved mig, fortalte Thomas Bertram.

på at fylde vand og foder på tankene i staldene. Om aftenen tager det en times tid at flytte staldene, og det er en acceptabel indsats, sagde Hans Henrik Thomsen.

Savner regelsæt

De mobile stalde har endnu ikke deres eget regelsæt. Produktionen på Hallundbjerg foregår derfor efter reglerne for farehytter.

- Men det er ikke et regelsæt, der er tilpasset vores produktion. Vi efterlyser derfor et nyt regelsæt for mobile stalde til frilandssvin, sagde Hans Henrik Thomsen.

12. juni, hvor besøget fandt sted, var vejrmæssigt ikke en undtagelse fra de foregående uger: varm og solrig. Dermed blev et par svagheder i den mobile produktion synlige for deltagerne.

- Svinene har svært ved at finde skygge, når de er uden for stalden. Vi har bestilt solsejl til staldene; men det gode vejr startede meget tidligt, og sejlene er endnu ikke kommet frem, sagde Hans Henrik Thomsen.

Svinene opholder sig derfor i staldene, som er godt ventileret, når solen bliver for hård.

Etableringen af et godt søle hul er en anden udfordring i en mobil produktion. I hver svinegård var der slanger med rindende vand; men der var kamp om vandet, og mængden var ikke tilstrækkelig til at skabe et godt mudderhul.

Tørken giver færre regnorme

Ib Sillebak Kristensen fra Aarhus Universitet deltog også i projektet.

På Praktikerdagen fortalte han om de målinger, universitetet laver på Hallundbjergs marker.

- Vi kan se, at mange ugers varme er resulteret i en meget tør jord, som grisene ikke graver ret meget i. Det tyder på, at grisene først og fremmest roder i jorden for at finde regnorme; men når det er så varmt, som det har været den sidste måned, så forsvinder regnormene fra de øverste jordlag. I stedet græsser svinene på marken, sagde Ib Sillebak Kristensen.

Sidste år blev der lavet rækker i græsmarkerne med radiser, skorzonerødder, kartofler og roer, som svinene havde stor appetit på. Et tilsvarende mere kontrolleret forsøg på Foulum i år skal vise, om svin dagligt kan hente 0,4 FE på marken fra ud-såede roer.

Kvik er et problem ...

Ib Sillebak Kristensen konstaterede også, hvad deltagerne kunne se ved selvsyn: kvik er et problem på Hallundbjergs svinemarken.

- Svinene kan ikke nå at rydde op, når de kun går på arealet én dag ad gangen. Og i det hele taget spiser de kun kvik-rødder, hvis de er meget sultne, sagde Ib Sillebak Kristensen.

I stedet anbefalede han, at svineproducenter med mobile stalde samarbejder med en mælkeproducent, så der kan tages slet på græsmarkerne, da 3-4 årlige slæt kan gøre kål på kvik.

... og det er udvaskning af N også. Målingerne fra Aarhus Universitet vi-

Tørken i maj og begyndelsen af juni har efterladt marker, der ikke er blevet rodet op, fordi svinene graver for at finde regnorme, som forsvinder langt ned i jorden, når regnen udebliver.

ser også, at det er nødvendigt med stor opmærksomhed på vegetationen på markerne. Hvis genvæksten er for langsom, skal der sås nyt, så kvælstoffet fra svinenes gødning kan opsamlles.

- Udvaskningen ved stribeafgræsning er højt, og det kræver opmærksomhed at få det bragt ned, sagde Ib Sillebak Kristensen.

Han anbefalede blandt andet gennemrodning af jorden, som et middel til at binde N.

Projektet har fået tilskud fra Svineafgiftsfonden og Grønt Udviklings- og Demonstrationsprogram (GUDP) under Fødevareministeriet.

Intensiv mobil svineproduktion integreret i markdriften

Projektets formål er at udvikle et nyt produktionskoncept til en intensiv produktion af økologiske eller konventionelle frilandssvin, der bliver på marken fra fravæning til slagting, og som er integreret i markdriften. Projektet dækker hele værdikæden - fra fravæningsgris til kødprodukt

HindsholmGrisen løfter økologien til et nyt niveau

Fire-fem mennesker lever af en årlig produktion på kun 300 'Hindsholmgrise', som lever et liv, der er så naturligt som muligt

SVINEKØD

TEKST OG FOTO: JAKOB BRANDT

Ægteparret Poul og Carla Nielsen har skabt deres eget 'økoloft', og selv om det nærmest lyder naturstridigt, har parret også skabt en bæredygtig forretning på basis af en årlig produktion på kun 300 svin.

Ud over parrets egen løn er der også penge til at aflønner to fuldtids- og en deltidsansat, som hjælper i landbruget og i gårdslagteriet.

'Hindholmsgrisen - gris på naturlig vis', står der på etiketten på pakkerne med koteletter, som Poul Nielsen stolt viser frem i kølerummet på etagen under gårdslagteriet. Det er indrettet i et gammelt frugtlager, hvor underetagen indeholder køle-, frost- og modningsrum til pølser og skinkerne, som indbringer 1300 kr. kiloet, når de bliver leveret til nogle af Københavns mest velrenommerede restauranter som Relæ, Kadeau og Bæst, hvor kokkene er villige til at betale ekstra for den bedst mulige kvalitet og den gode historie.

Som landbrugselev svor Poul Nielsen ellers, at han aldrig ville ende i en svinestald.

- Jeg kan ikke lide lugten af gris, smiler Poul Nielsen, og selv om han og hustruen Carla Nielsen i dag lever af at producere og forarbejde noget

af landets dyreste økologiske svine-kød, holder han sit løfte.

Østfynsk økoloft

Mens de fleste økologiske griseproducenter går efter at producere det størst mulige antal ensartede grise til de store slagterier, har det fynske par valgt at gå den modsatte vej, og alle deres grise bliver afivet enkeltvis ude på den mark, hvor de har levet.

- Vi ville lave en produktion, hvor grisene levede et liv, der er så tæt på deres naturlige liv som muligt, siger Poul Nielsen.

På Hesthøjgaardens bakkede jorde, der ligger på halvøen Hindsholm i det nordøstlige hjørne af Fyn, har parret udviklet et unikt kødkoncept, som på flere områder sikrer gårdens økologiske grise bedre livsbetingelser end

de minimumskrav, som skal opfyldes for at opnå det økologiske stempel.

- Alle grisene går ude hele året, og de bliver tidligst slagtet, når de er et år gamle. Søerne får kun et kuld om året, og vi slagter kun 300 grise om året. Det passer til vores jordtillæggende på xx ha. Smågrisene patter hos soen, så længe de har lyst, eller til soen ikke har mere mælk, siger Poul Nielsen.

Mistroiske konsulenter

Efter at have boet en årrække i Canada, hvor Poul Nielsen arbejdede på kvægbranchen, kom parret i 1995 hjem til Danmark, hvor de slog sig ned på Fyn. Her forsøgte de sig først med frøproduktion, siden fulgte en kort periode med kødkvæg, inden de endte med at satse på grise.

- Vi havde bare nogle ideer om at lave det så naturligt som overhovedet muligt og se, hvor det bar hen.

For dem var det ikke vigtigt hurtigt muligt at opnå en bestemt tilvækst. Tværtimod håbede de, at en langsom tilvækst ville øge spisekvaliteten. Derfor ville de hverken fodre med mineraltilskud eller sojaprotein, og da de præsenterede deres foderkoncept for forskellige landbrugs-konsulenter med forstand på svineproduktion, var beskeden, at de ikke ville få nogle smågrise, kødet ville blive mærkeligt, og deres planer tangerer dyrplageri.

Kokkene er vilde med kødet

Men de troede selv på konceptet, og da de præsenterede kødet for nogle af landets bedste kokke, lød der an-

HindsholmGrisene lever ude hele deres liv, hvor de selv finder meget af deres føde, og deres langsomme tilvækst og en slagtealder på mindst et år giver kødet en helt speciel fedtmarmorering og smag, som sikrer en høj pris.

derledes positive meldinger. De var vilde med kødet fra grisene, som har en slagtevægt på helt op til 250 kg. - Det er kokkene, som er håndværkere. Det er dem, der arbejder professionelt med kødet og har forstand på mad, som skulle bedømme kødet. Det er ikke konsulenter, fodereksperter og markedsføringsfolk, siger Poul Nielsen.

- Det er den langsomme vækst og det meget grønt, grisene æder, som giver den særlige fedtmarmorering og smag, siger Poul Nielsen, som udelukkende bruger foder med fuld sporbarhed.

- Mine grise får ikke noget, som jeg ikke ved hvordan er dyrket. Hvis ikke vi selv har dyrket det, kender jeg den landmand, som dyrker det.

Flere kan gøre som os

Der er ingen nye biler eller traktorer på gården, og ifølge Poul Nielsen kunne parret tjene mere med to lønjob, men i hans verden skal alt ikke gøres op i penge, og for ham er det et væsentligt afkast, når han modtager en mail med ros fra en Michelin-kok som Christian Puglisi, der betegner det fynske kød som Danmarks bedste svinekød.

Set i det lys mener han, at 1300 kr. for et kg skinke er en fair pris.

- Men hvis dem, jeg sælger til, ikke kan leve af det, er det en kortsigtet forretning, så prisen er noget, vi snakker om, men tænk lige på, hvad folk betaler for en pose Matadormix med 100 g.

- Jeg tror, der er mange flere, der kunne gøre som os, og det vil gøre mig pavestolt.

Der er behov for mere kontrol med kødkoncepterne

Parret bag HindsholmGrisen efterlyser mere kontrol med dagligvarehandlens mange grønne velfærds-kødkoncepter

KONTROL

AF JAKOB BRANDT

Det er de færreste landmænd, som efterlyser mere kontrol, men det er ikke desto mindre ønsket hos Poul Nielsen.

- Der mangler noget mere faktatjek af de mange forskellige kødkoncepter i dagligvarehandlen, siger landmanden bag HindsholmGrisen.

Han ønsker ikke at kritisere konkrete kødkoncepter, men han mener,

at flere landsdækkende kødkoncepter generelt bliver markedsført på måder, som nemt får kunderne til at tro, at dyrene bag konceptet lever et meget mere naturligt liv, end det reelt er tilfældet.

Fortæl hvad du gør!

- Vi mangler noget mere faktatjek. Det vil skabe så meget udvikling, og det vil give en opblomstring af nye og mere bæredygtige produkter, hvis myndighederne laver mere kontrol og tjekker, at produkterne lever op til det, producenterne skriver på deres hjemmesider, siger Poul Nielsen.

Han mener, at små producenter, som ønsker at gøre mere ud af dyrevelfærden, alt for ofte risikerer at blive udkonkurreret af landsdækkende koncepter med store markedsfø-

Poul Niensens arbejder for at HindsholmGrisen for et liv, der er så tæt på det naturlige som muligt, og han har fundet kunder, som vil betale for det.

ringsbudgetter i ryggen.

Set gennem hans briller er der tale om vildledende markedsføring, hvis

kunder eksempelvis får det indtryk, at frilandsgrisen eller almindelige økologiske grise går ude hele livet.

- Der er ikke noget galt i, at en gris bliver opfedet i en stald, man skal bare fortælle det til kunderne. Det handler om helt ærligt og oprigtigt at fortælle, hvad man gør. Der er så mange koncepter derude, hvor forbrugere ikke har en jordiske chance for at gennemskue, om tingene er, hvad de giver sig ud for, siger Poul Nielsen.

Forfejlet kritik

Randi Vinfeldt, formand i svineudvalget i Økologisk Landsforening, er ikke enig i kritikken. Hun mener tværtimod, at økologerne på dyrskuer, via Sofari og andre steder gør et stort stykke arbejde med at fortælle,

at de fleste økologiske svin bliver opfedet i staldanlæg. Hvis økologisk kød generelt skulle koste det samme, som kødet fra HindsholmGrisen, ville salget af økologisk grisekød efter hendes vurdering blive forsvindende lille.

- Jeg synes, at det er godt, at der er plads til flere forskellige koncepter, siger Randi Vinfeldt, som dog gerne vil medgive, at det kan være vanskeligt for forbrugere at finde hoved og hale i de forskellige mærkningsordninger for kød på det danske marked, og hun ser gerne, at butikkerne laver en liste, hvor de beskriver de forskellige kødkoncepter, som ligger i køledisken.

Læs om HindsholmGrisens foderboks på side 2

Flere patter og mindre kuld

Eskelys avlsmål handler om soens evne til at passe egne grise til fravæning

SVINEAVL

TEKST OG FOTO: IRENE BRANDT

På gården Eskely ved Kolding avler Birthe og Peder Sage Monrad sammen med sønnen Daniel på 280 årssøer af Norsk landrace. Søerne insemineres med sæd fra hollandske Yorkshire-orner fra Norge, hvert år producerer søerne 3.000 TN70 so-polte til avl og 6.000 slagtesvin. TN70 so-polte svarer til en dansk LY so-polt.

- I modsætning til DanAvl, der altid har avlet på større kuld, avler vi på antallet af patter og kuldstørrelser, der passer til antallet af patter, for soen skal ikke have flere grise, end hun kan passe, til de skal fravænes, forklarer Peder Sage Monrad.

Produktionen på Eskely er konventionel; men familien satser på at sælge en del af deres avlsdyr til økologiske producenter, som efterspørger søer med de egenskaber, Eskely kan levere.

- Økologerne må indtil 2020 købe 20 pct. af deres dyr fra konventionelle produktioner. Derefter vil vi satse på det konventionelle marked, for vi kommer ikke til at lægge om til økologi, siger Peder Sage Monrad.

16 patter

Alle moderdyrene i Eskelys stalde har minimum 16 patter, og i gennemsnit har TN70 so-polte fra staldene 15 patter.

- Vi er startet i det små med denne produktion, som vi har haft kontrakt på at producere siden 1. marts i år. Der er dog brugt sæd fra Topigs Norsvin i besætningen siden august 2015, fortæller Birthe Sage Monrad.

Hun lægger vægt på, at produktionen på Eskely giver bedre dyrevelfærd i stalden end i den traditionelle konventionelle farestald, samtidig med at arbejdet i stalden med færre grise i kuldene og søer med bedre moderegenskaber giver familien mindre arbejde, da der ikke skal laves ammesøer, når søerne passer deres egne grise.

Familien Sage Monrad lægger stor vægt på, at deres avlsdyr er rolige.

- Så selvom hver so får færre grise, så er produktionen ikke dyrere, fordi arbejdsindsatsen er tilsvarende mindre, siger Birthe Sage Monrad.

Og tallene fra PigVision taler deres eget tydelige sprog: De ca. 280 årssøer får ca. 2,4 kuld pr. år. Og hver års-so fravæner ca. 33 grise. I gennemsnit er der 15 levendefødte grise i et kuld, og 0,9 dødfødt. Fra fødsel til fravæning dør ca. 8 pct. De fravænes, når de er 30 dage gamle og vejer 8 kg. Målet er 16 levendefødte og 15 fravænnede pr. so. Fra 8 til 30 kg dør der under 1 pct. og de vokser i gennemsnit 590 g om dagen.

Logistik i stalden

Ud af de 280 Norsk landrace søer, bruges de 20 til at producere egne polte, de insemineres med sæd fra Norsk landrace. Der benyttes højindeks-sæd for at optimere avlsmålene. De resterende søer insemine-

res med Yorkshiresæd til produktion af TN70 polte. Der insemineres 28 søer hver 14. dag, heraf insemineres en til to med Norsk landrace og de ørige med Yorkshiresæd.

Efter fødsel udtages de polte, der overholder kravene. Landracepolterne skal have mindst 16 patter. TN70 polte skal have mindst 14 patter. Og fra 1 januar 2019 har Eskely valgt at hæve det, så alle polte, der bliver solgt, har mindst 15 patter. I dag har ca. 95 pct. 15 patter eller mere. De godkendte polte forsynes med et øremærke, egne polte får et turkisblåt og TN70 et orange. Sorteringen gentages ved ca. 20 kg. Her sorteres polte med fejl fra og tages ud af systemet, så alle er 100 procent klar til salg. Alle frasorterede polte og galtgrise laves på anden ejendom, hvor de går fra 30 kg til slagt.

Alle moderdyrene i Eskelys stalde har minimum 16 patter, og i gennemsnit har TN70 so-polte fra staldene 15 patter.

Det turkisblå øremærke indikerer, at denne gris er udvalgt til en fremtid som avlsdyr på Eskely.

Antallet af økologiske søer er blevet for højt

De gode tider for de økologiske svinebønder har fået så mange til at omlægge produktionen, at der nu er behov for at tilpasse antallet af søer

GRISE

AF JAKOB BRANDT

- For to år siden var det stort set ikke til at opdrive en 30-kg gris. Det er det i dag, konstaterer svineproducent Preben Drastrup tørt efter det seneste møde i Svineudvalget i Økologisk Landsforening.

For et par år siden, da priserne på økologisk svinekød steg til rekordhøjder, var han selv en af de producenter, som øgede antallet af søer, da han øgede fra 220 til 350. Siden er der gnavet seks kroner af priserne.

- Nu er der for mange søer, og jeg har skåret antallet ned til 250, men den ideelle løsning er efter min mening, at alle økologer skruer 10 procent ned for antallet af søer, siger Preben Drastrup.

Randi Vinfeldt, formand for Svineudvalget i ØL, så også gerne en solidarisk løsning, men hun tror ikke på, at det er en realistisk vej. Efter hendes vurdering er den nuværende situation ikke kun et resultat af, at for mange har omlagt til økologi. Den er også et resultat af, at det er meget nemmere at omlægge

en so end at indrette en konventionel svinestald, og hun har kendskab til producenter af slagtesvin, som gerne vil omlægge økologi, men som har nogle stalde, det er umuligt at indrette, så de lever op til kravene til økologisk drift.

Randi Vinfeldt er selv kommet i klemme og står med et ret akut behov for at finde en aftager til sin årlige produktion på 1600-1700 smågrise, da den landmand, hun har leveret til gennem mere end fem år, har droppet samarbejdet med kort varsel, så hun leder efter en økologisk landmand med en ledig svinesti.

Markedet skaber ligevægt

Hos Friland ønsker direktør Henrik Biilmann ikke at kommentere på enkeltsager, og selv om han erkender, at der aktuelt burde barberes en smule af antallet af søer for at skabe balance, betragter han det ikke som et generelt problem.

- Vi har fået løst udfordringen fra 2014 og 2015 med en flaskeløsning for smågrise, og det kan godt være, at der lige nu er en lille overproduktion, men vi forventer, at salget af økologisk svinekød vokser med 10-15 procent årligt, så markedet vil hurtigt finde en ligevægt, siger Henrik Biilmann.

Selv om priserne på økologisk svinekød er faldet siden jubelpriserne for et par år påpeger direktøren, at der stadig er tale om et ok prisniveau, hvor de økologiske landmænd har basis for at drive en sund forretning.

Særlig foderboks sikrer optimal fodring

Foderboks gør det muligt med individuel dosering af foderet til søerne hos HindsholmGrisen

Der er plads til godt en snes søer på HindsholmGrisens fælles faremark i det sydøstlige hjørne af Fyn. Ca. en uge før faring bliver soen lukket ind i lille indhegning i udkanten af faremarken, og når smågrisene er ca. 8-10 dage gamle, bliver søerne to ad gangen lukket sammen med resten af flokken for hurtigst muligt at genskabe det naturlige hierarki.

- Vi har aldrig trukket en gris ud. Det er survival of the fittest. Soen får måske 10 grise, og efter nogle dage er der normalt otte i live. Soen skal ikke spilde kræfter på at opfostre grise, som alligevel ikke overlever, så hellere ligge på den og æde den. Det

er naturen - om man kan lide det eller ej, siger Poul Nielsen, som producerer HindsholmGrisen.

Ca. tre uger efter faring bliver hegnene fjernet helt, så alle søer og smågrise har adgang til det samme areal, og for at sikre den optimale fodring, har han udviklet en foderboks, så hver enkelt so kan stå og æde i fred uden at blive trynet af de dominerende søer.

- Når en so er gået ind i boksen, kan andre ikke komme ind, og så går vi helt lavpraktisk rundt og fodrer hver enkelt so. Er den for fed, får den måske en halv spand foder, mens en mindre so får en hel spand, siger Poul Nielsen.

Foderbåsen giver også andre fordele, da det er muligt at lukke soen inde, når smågrisene skal kastreres, og medarbejderne har behov for arbejdsro. jb@okologi.dk

Hos HindsholmGrisen bliver søerne lukket sammen 8-10 dage efter faring, og Poul Nielsen har udviklet sin egen foderboks, som sikrer, at alle søer kan æde i fred, uanset hvor de befinder sig i flokhirarkiet.

Faldende priser rammer Betel Hestbjergs bundlinje.

Resultatet er halveret hos Hestbjerg Økologi

Danmarks største producent af økologiske slagtesvin har stadig en god forretning, men prisfaldet på svinekød kan mærkes i Vestjylland

Et fald i afregningen på 400 kroner har sat tydelige spor i 2017-regnskaberne

for de tre selskaber - Hestbjerg Økologi, Vestergaard Økologi og Gråstensminde Økologi, som året før havde et samlet overskud på 26,2 mio. kr.

Det foræller Dagbladet Holstebro. - Det er jo ikke raketvidenskab at lave en økologisk gris, og med grise er det som med mink. Når det går godt, er der flere, der begynder på det, og så bliver udbuddet større end efterspørgslen i kølediskene,

og afregningsprisen falder, forklarer Bertel Hestbjerg, der får 400 kroner mindre per slagtesvin end for et år siden.

- Øvelsen bliver fremadrettet ikke at købe en hel masse op, men i stedet at fintune det, vi har, uddyber den jyske økolog, som siden har samlet hele produktionen i et fælles selskab med en kapacitet på 25.000 slagtesvin om året. jb@okologi.dk

Troldgården og Michelin-kok er tæt på at lancere en ny serie kødpålæg

Det er vigtigere at have styr på, hvor du vil sælge dine varer, end hvad du vil sælge, mener Philip Dam Hansen fra Troldgården

CHARCUTERI

TEKST OG FOTO: JAKOB BRANDT

Mange økologer kender 28-årige Phillip Dam Hansen som tidligere medlem af bestyrelsen i Økologisk Landsforening, men i den brede offentlighed er den jyske økolog mest kendt som den lidt skrappe, men retfærdige, overdommer i to sæsoner af realityserien 'Hjem til gården', som bliver sendt på TV2.

Men i øjeblikket er hans fokus et helt andet sted. Sammen med sin mor, Birgitte Dam Hansen, og ungdomsvennen Christian Ejlersgaard har han etableret Troldgården Aps, som arbejder ihærdigt på at blive kendt blandt landets indkøbere af økologisk kvalitetspålæg.

Efter flere forsøg på at sparke døren ind til landets foodservicegrossister, har Troldgården indledt et samarbejde med en Michelin-kok, som har været med til at åbne døren til en landsdækkende dagligvarekæde.

Aftale fordobler omsætningen

- Nu mangler jeg kun den sidste underskrift, og jeg er ikke blevet bedt om at gå på kompromis. Jeg skal lave noget, der smager godt, og jeg får en fornuftig pris for det. Samtidig giver det en væsentlig forøgelse af vores omsætning, så det bliver en vigtig del af motoren i hele vores forretning. Men vi skal have flere af den slags store hjul, der kører og trækker, siger Phillip Dam Hansen.

Men han lægger ikke skjul på, at han arbejder på et benhårdt marked, hvor indkøberne kigger mere på tallene end de etiske værdier bag produkterne.

- Der bliver snakket rigtig meget om kvalitet og etik, og grossisterne og kæderne vil gerne have de gode historier, men når det kommer til stykket, er de bange for at satse på de små producenter, som ofte bliver

Phillip Dam Hansen er autodidakt pølsemaker, og for ham er det vigtigt med en alsidig arbejdsdag, hvor han både arbejder med primærproduktion, forædling og salg af gårdens mange forædlede kødprodukter.

præsenteret for de samme krav, som de stiller til 3-Stjernet. Det er vi ikke gearet til, og jeg sætter hårdt mod hårdt. Så vil jeg helle dø med en rose i røven og lave noget andet end pølser, siger Phillip Dam Hansen.

Bitd af hurtige biler

Da han var yngre, var han mere optaget af hurtige biler end langsomtvoksende griseracer. I 2006 droppede han ud af et marketing- og økonomistudium, og da han siden blev elev på Bygholm Landbrugsskole, var det ikke for at blive økolog.

Han kom i praktik på en konventionel kvæggård, og det var ikke mindst under de lange ensidige tjanser i malkegraven, at Phillip Dam begyndte at fundere over, om ikke man kunne gøre tingene på en anden måde.

- Sådan en dag som i dag, hvor solen skinner, og der er 25 grader, stod kørerne inde i en gammel nedslidt stald og kiggede ud ad vinduerne. Selv stank jeg kronisk af ko og spurgte, hvorfor landmanden ikke lukkede kørerne ud. Så kom alle argumenterne, og dem kunne jeg ikke forstå.

Selvfølgelig kan det lade sig gøre, hvis man vil, siger den jyske iværksætter.

Blank som et lærred

- Interessen for økologien spirede i takt med, at jeg fandt ud af livsvilkårene for de konventionelle køer. Samtidig opdagede jeg, hvor gældstynget landbruget er. Det var ikke noget, jeg havde lyst til, så jeg ville prøve at lave noget andet, siger Phillip Dam Hansen.

Da forældrene i 2007 havde overtaget det lille landbrug Troldgården, som ligger knap 30 km syd for Aarhus, var øvelsesterrænet lige ved hånden, og i 2012 etablerede han et anpartsselskab sammen med sin mor. Hun er uddannet inden for salg og marketing.

- Vi gik ind i det som et blankt lærred. Det er den forudsætningsmangel, som gør, at vi nogle gange tør udfordre det etablerede, som er en af vores allerstørste styrker. Vi er netop havnet dér, hvor vi er, fordi vi udfordrer det, man plejer. Men det giver også nogle hug over snuden, fordi nogle gange er plejer måske ok, og der var områder, hvor

Landbruget på Troldgården

- ▶ Markplanen omfatter 25 ha
- ▶ Dertil kommer 15 ha med græsningsaftaler til får og grise
- ▶ 60 moderfår med lam
- ▶ 50 søer

vi måtte indse, at det, vi lavede, var for småt til at tjene penge. Uanset om man er lille eller stor, skal der en vis volumen igennem for at drive landbrug, hvis man ikke skal slide sig selv ihjel, eller skal have arbejde ved siden af.

Åbnede og lukkede restaurant

- Det var en lang læringsproces. De første år tjente vi ingen penge, og vi havde arbejde ved siden af. Først for et par år siden, da vi havde sporet os ind på at lave forarbejdede produkter, kunne vi begynde at trække en fornuftig løn ud. Banken synes, vi skal trække mere ud, men vi vil hellere investere pengene i driften,

siger Phillip Dam Hansen, som får god hjælp fra sine tre yngre brødre.

I maj 2016 åbnede han sammen med tre kokke restauranten Sårt i Jægergårdsgade i Aarhus.

- Da begyndte vi at lave en fornuftig forretning. Det giver muligheder, når man er flere om at løfte opgaven, og restauranten bidrog med en stor andel af Troldgårdens omsætning, siger Phillip Dam Hansen.

Men han og de andre drenge måtte sande, at det er en kæmpe opgave at drive en restaurant. Efter halvandet år med charcuteri og håndlavet pasta førte uenighed om kursen blandt ejerkredsen til lukning af Sårt.

- Det gav et hul i Troldgårdens salg. Derfor blev vi nødt til at finde noget kapital. Vi havde et efterslæb på grund af den manglede omsætning, siger Phillip Dam Hansen, som på den hårde måde har lært, hvor vigtigt det er at have sin afsætning på plads.

- Man skal nærmest vide, hvor man vil sælge sine produkter, inden man ved, hvad man vil producere.

Nemt at lave rosenrødt budget

Heldigvis har restauranten givet nogle vigtige erfaringer og en masse brugbar feedback fra kunderne, som Troldgården kan bruge i sin produktudvikling.

- Det er i citationstegn nemt at lave et godt produkt. Det er det nørdede og spændende ved det, men kødet skal også sælges, og jeg kan ikke leve af, at mine grise har det godt. Så skal jeg æde mange spegepølser, og det er sindssygt svært at få styr på afsætningen, siger Phillip Dam Hansen.

- Det er nemt at lave rosenrøde budgetter, men hvis varerne ligger inde på lageret, er det ligegyldigt, hvor gode produkterne er.

Derfor kræver det mange talenter at etablere en ny virksomhed, og det tiltaler den energiske iværksætter.

- Det ligger til mig at være entreprenør, og jeg ville dø, hvis jeg skulle være fuldtidslandmand. Eksponering er sindssygt vigtigt for det, vi gør, og jeg vil gerne arbejde med både kommunikation og salg, siger Phillip Dam Hansen, som har brugt mange timer på at pløje paragraffer igennem, da han skulle indrette pølsemakeri og åbne virksomhed med engrossalg.

Om det tætte samarbejde med sin mor, siger han:

- Vores jargon er lidt hård nogle gange, sådan er det med familie. Jeg er måske lidt den hårde, mens hun har rigtig megen empati for dyrene, hvor jeg nogle gange er nødt til at gå ind og være den hårde, hvis et dyr skal aflives. Ellers kan det hele godt gå hen og blive lidt for meget Morten Korch.

Mor og søn, alias Birgitte Dam Hansen og Phillip Dam Hansen, arbejder på at forarbejde og sælge økologisk kød fra Troldgården, og efter flere besøg på diverse messer har de netop fået den første store dagligvarekæde som kunde. Foto Jakob Brandt

Forbrugerne vil have fingrene i dejen

Detailhandelseksperter Flemming Birch ser et trendskifte fra storytelling til storyliving, som økologerne skal forstå at udnytte

FØDEVARETREND

TEKST OG FOTO: JAKOB BRANDT

Fødevarer kommer i fremtiden til at spille en endnu mere central rolle på tværs af dagligvarehandlen, idet flere og flere nonfoodkæder vælger at bruge mad til at signalere bæredygtighed.

- Det er nemmere at kommunikere værdier om bæredygtighed via mad end via nonfoodprodukter som dynejakker og biler, sagde Flemming Birch ved et trendseminar i Økologisk Landsforening, hvor han henviser til flere udenlandske tøj-, møbel- og bilfirmaer, som etablerer små fødevarerbutikker eller restauranter i forbindelse med deres butikker.

I Danmark er Ikea det bedste eksempel på den trend, og ifølge Flemming Birch er det op til de økologiske

producenter at forstå at udnytte den udvikling.

- Når vi taler forbrugertrends, er der sket et skifte fra storytelling til storyliving. Forbrugerne vil ikke være kunder. De vil være med i alle processerne. Tidligere kiggede vi på kokkene, når de lavede maden. Nu vil vi selv være med, siger Flemming Birch.

Den tendens kommer i naturlig forlængelse af forbrugernes ønske om at iscenesætte sig selv via de sociale medier.

- I Holland er der åbnet bagerier, hvor kunderne bliver inviteret med ind og får mulighed for at lave deres egne produkter, og der bliver lavet kurser i gamle kornsorter og fermentering, siger Flemming Birch, som oplever, at både madlavning og fællesspisning flytter fra græsrodderne til supermarkedskæder, som på den måde forsøger at skabe mere loyale kunder.

Mad skal være sundt

- Sundhed har i mange år været en integreret del af maden. Sundt er godt. Det ændrer sig ikke. Det, der er ændret sig, er, hvad der er sundt, siger Flemming Birch, som oplever, at fødevarer

i voksende omfang skal tale til følelserne.

- Fødevarer skal i dag stimulere vores mentale tilstand.

Det kan blandt andet aflæses i den næste generation af free-from-bølgen, som i stigende omfang omfatter produkter, som er fri for animalske ingredienser, og Flemming Birch oplever, at sundhedsværdierne antager mere specifikke former.

- Det er blevet vigtigere at tilsætte grøntsager til mange forskellige typer fødevarer, og ingredienserne kommer i nye konstellationer som jordbær og tomat eller hindbær og rødbeder, og der er producenter, som har skiftet hvedemel ud med blomkålsmel i muffins og kiks.

Nye søm i kødets ligkiste

- Hvert år bliver der hamret et nyt søm i kødets ligkiste, og i øjeblikket diskuteres både Sverige og Tyskland at indføre afgift på kød. Men hvis vi skal have forbrugerne med på dén, skal afgifterne bruges til at sænke priserne på sunde alternativer til kød. Det er ikke noget, der sker i 2019, men det vil være noget, der dukker op i debatten i kommende år, siger Flemming Birch.

Ifølge Flemming Birch er der intet, som tyder på, at økologien mister sit nuværende momentum i nær fremtid, og han vurderer, at økologerne står stærkt i forhold til at udnytte flere af de fremherskende trends på dagligvaremarkedet.

Iværksætterne Anders Høy og Steffen Bagge står bag århusianske Smartbake, som med opkøb af det økologiske produktionsbageri Faber Brød i Solrød intensiverer sit fokus på salg i hotel- og restaurationsbranchen.

- Vores strategiske fokus på hotel- og restaurationsbranchen er gået langt bedre end vi havde regnet med og med opkøbet af Faber Brød, kommer vi nu til at foretage yderligere investeringer i vores produktionsetup, siger salgssdirektør i Smartbake, Karsten Leed.

Foto: PR-foto: Christina Lykke.

Fejølpar bag ny pastafabrik

RAVIOLI: Dansk-italiensk par vil producere økologisk pasta af høj kvalitet til restauranter.

Under navnet Pasta Principato vil Katharina Fredslund og Diego Principato etablere en fabrik, som skal fremstille, pakke og distribuere frisk, økologisk ravioli på frost på Fejø. Det skriver folketidende.dk.

Parret har produceret de første prøvepartier af små, firkantede puder af pastadej, og efter planen skal Pasta Principato være klar til salg til nytår.

Norske Oikos skifter navn til Økologisk Norge

Foreningen bag Norges økologiske landmænd håber, at et nyt navn kan skabe en mere tydelig kommunikation, og dermed bidrage til at løfte nordmændenes forbrug af økologi

FORMIDLING

AF JAKOB BRANDT

Man behøver nu ikke længere at være græskkyndig for at afkode navnet på Økologisk Landsforenings norske søsterorganisation Oikos, som på sit landsmøde i Røros besluttede at ændre navn til Økologisk Norge.

Væksten i det økologiske salg i Norge faldt sidste år, og ved at få et mere enkelt navn, håber de norske økologers paraplyorganisation, at det er muligt at styrke kommunikationen om fordelene ved økologiske fødevarer og dermed løfte salget.

Det glæder derfor Børre Solberg, daglig leder af Økologisk Norge, at det lykkedes at skaffe det nødvendige to tredjedels flertal for en vedtægtsændring, som nu har givet organisationen et enklere og mere letforståeligt navn.

Foreningens gamle navn, Oikos, stammer fra græsk og betyder: hus, husholdning og vores jord - i vid forstand, og ifølge en pressemeddelelse fra Økologisk Norge blev navneskiftet et resultat af en langvarig og til tider ophidset debat.

Navnet blev forvekslet

- Det gamle navn har længe været vanskeligt at kommunikere. Vi har ofte oplevet, at navnet Oikos er blevet forvekslet med andre navne i den økologiske bevægelse, som Debio og Helios, siger Børre Solberg i pressemeddelelsen.

Økologisk Norge er en medlemsorganisation, som blev etableret i 2000 ved sammenlægningen af tre organisationer, der arbejder for at fremme produktionen og salget af økologisk mad i Norge.

På den måde er der mange paralleller til Økologisk Landsforenings rolle i Danmark. På generalforsamlingen i 2015 forsøgte ØL også at gennemføre et navneskifte til det mere mundrette og nemmere kommunikerbare 'Økologi Danmark', men forslaget faldt ikke i god jord hos de danske økologer.

jb@okologi.dk

Rapport om forbrug og kvalitetsfødevarer

Betyder det noget, at en pakke med kyllingefilet har et mærkat, der angiver, at kødet er dansk? Og hvor vigtigt er det for forbrugerne, at melet i supermarkedet er økologisk?

En gruppe forskere fra MAPP Centret ved Aarhus Universitet har undersøgt, hvad forbrugerne lægger vægt på, når de køber kvalitetsfødevarer.

Konkret har forskerne undersøgt produkter i fire kategorier: Fersk fjerkræ, mel, kødpålæg og suppe.

- Samlet set viser resultaterne, at der er en betydelig kvalitetsdifferentiering. Men i alle kategorier står produkter, som er enten uden kvalitetsindikator, eller som kun skiltes med dansk oprindelse og/eller Nøglehulsmærket, for størstedelen af omsætningen.

■ Rapporten kan downloades os DCA - Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug

Roskilde Festival er Danmarks største øko-event

Naturli' Foods og Naturmælk er to af Roskilde Festivalens strategiske samarbejdspartnere, som er med til at påvirke den økologiske menu

FESTIVAL

AF JAKOB BRANDT

Sidste år nåede Roskilde Festival sin målsætning om 90 procent økologi. 'Dette niveau fastholder vi i 2018', skriver festivalen i sin madstrategi.

- Roskilde Festival både præger og afspejler tidens trends. Sidste år nåede vi 90 procent økologi på tværs af alle madboder, og derfor synes vi, at det næste naturlige skridt er at arbejde med vores klimaaftryk. Derfor er udbuddet af vegetarretter og veganske retter større i år, og denne andel vil stige gennem de næste år, siger Lars Orlamundt, divisionschef for salg og partner på Roskilde Festival.

Naturli' bliver strategisk partner

Som led i den proces er Naturli' Foods blevet strategisk partner med Roskilde Festivalen, og det betragter Henrik Lund, direktør i Naturli' Foods A/S, som en spændende udfordring, der harmonerer fint med den aktuelle markedsudvikling.

- Vi kommer til at lancere en lang række økologiske og plantebaserede alternativer til mejeri- og kødprodukter i 2019, hvor der også kommer en økologisk udgave af 'Naturli' hakket', siger Henrik Lund.

Naturli's mange kunder behøver dog ikke vente til næste år på at få fingrene i nye produkter, for Naturli' deltager i år for første gang med en stand på Roskilde Festival, hvor selskabet lancerer en nyudviklet økologisk plantefars.

- Vores bod bliver både 100 procent økologisk og 100 procent vegansk, og vi regner med at sælge ca. 7.000 falafelsandwich, siger Henrik Lund.

Naturmælk åbner cocktailbar

Det sønderjyske mejeri Naturmælk har gennem otte år haft et tæt samarbejde med festivalen om at levere alle de økologiske mejeriprodukter til de fire grossister, der forsyner festivalens 130 madboder og barer med råvarer til de 140.000 gæster og frivillige.

Som noget nyt åbner mejeriet i år sin egen cocktailbar N-bar, hvor hovedingrediensen naturligvis er den økologiske mælk tilsat 'dejlig økologisk rom', frisk mynte mv.

- Vi er rigtig glade for vores partnerskab med Roskilde, hvor vi har været med som en af drivkræfterne bag ambitionen om, at mindst 90 procent af madens skal være økologisk, siger Nelly Riggelsen, salg- og marketingchef hos Naturmælk.

Festivalen ligger på et perfekt tidspunkt i sommerperioden, hvor mælkesalget typisk falder.

- Men for os handler det ikke kun om penge. Det handler også om markedsføring. Vi møder mange professionelle gastronomifolk og bliver oplevet i nye sammenhænge, siger Nelly Riggelsen, som i denne uge hver dag sender friske mejerivarer til Roskilde Dyrskueplads.

Første spadestik til Kornets Hus (KH) blev meget symbolsk taget i sække med spelt. Fra venstre Karl Henrik Laursen (næstformand), Karl Erik Slyng (Trigon A/S), borgmester Arne Boelt, Hjørring Kommune, Jørn Ussing Larsen, Aurion, Uffe Nielsen, formand for driftsfonden bag KH, samt Lars Autrup, formand for ejendomsfonden bag KH.

Første spadestik til Kornets Hus

Efter 15 års forarbejde er byggeriet af Danmarks nye center for viden og inspiration om korn, ernæring og madkultur nu endelig gået i gang på en kornmark ved siden af Aurion

KORN

AF JAKOB BRANDT

Når Kornets Hus efter planen åbne dørene for de første gæster omkring årsskiftet 2019/20, skal det berige sine besøgende med sanselige oplevelser, inspiration og viden om menneskets vigtigste råvare op gennem historien: korn.

Det er den norske prisvindende arkitekt Reiulf Ramstad, der har slået stregerne til det kommende na-

tionale videns- og inspirationscenter Kornets Hus, som bliver på 520 kvadrater.

For projektets idémand, produktionsdirektør Jørn Ussing Larsen fra den økologiske bager- og kornvirksomhed Aurion A/S, blev det første spadestik symbolsk og meget passende taget i nogle sække med spelt. For ham er byggeriet af Kornets Hus kulminationen på en drøm og et projekt, som han har arbejdet med gennem 15 år. Som en af landets mest anerkendte kornavlere ser han frem til at bygge et center, som skal formidle kornets historiske, samfundsmæssige og kulturelle betydning.

- Der er gået en rum tid, og derfor er det næsten uvirkeligt, at drømmen nu bliver en realitet med opbakning fra de forskellige fonde. Jeg glæder mig i den grad nu til at opleve huset færdigt, udstillingerne installeret, duften af godt brød brede sig og

gæsterne træde ind og gøre huset levende, siger Jørn Ussing Larsen.

Fødevarer og turisme

Kornets Hus er en almennyttig fond. Ejerskabet fordeler sig mellem to fonde - en ejendomsfond og en driftsfond.

Der er tale om et projekt til 26,6 mio. kroner, hvoraf Realdania og Nordea-fonden alene bidrager med henholdsvis 12,6 og 6,5 mio. kroner, og programchef i foreningen Realdania, Stine Lea Jacobi ser spændende perspektiver i byggeriet:

- Fødevarer og turisme er to af yderområdernes største potentialer for positiv udvikling. Kornets Hus arbejder med netop de potentialer. Det er positivt, at Kornets Hus også har så stærk lokal forankring - det er helt afgørende for at få succes og bidrage til vækst og udvikling i Nordjylland.

Kvinderne ved mest om fordelene ved økologi, men begge køn forventer ifølge Epinion at købe flere øko-varer i fremtiden.

Kvinder er klogest på økologi

Kvinder er mere bevidste om de fordele, der kendetegner økologiske fødevarer, end mænd. Det viser en ny undersøgelse lavet af Epinion for Økologisk Landsforening

FORBRUGERADFÆRD: Økologiske varer fylder mere i kvinders indkøbskurve end mænds. Det viser en ny undersøgelse, som er lavet af Epinion for Økologisk Landsforening. Undersøgelsen peger samtidig på, at kvinderne generelt ved mere om de fordele, der kendetegner økologiske varer.

- Undersøgelsen understøtter vores klare forventning om, at jo mere du ved om økologi, jo større er sandsynligheden for, at du køber økologi. Kvinderne er både dem, der er mest bevidste om værdien af økologi, og dem, der køber flest økologiske varer, siger Helle Bossen,

chefkonsulent i Økologisk Landsforening i en pressemeddelelse.

87 procent af kvinderne er f.eks. enige i, at man skåner sig selv for rester af sprøjtegifte, når man spiser økologisk mad. Det samme gør sig kun gældende for 80 procent af mændene.

Også når det gælder økologiens beskyttelse af natur, miljø og grundvand, fraværet af en lang række e-numre i økologisk mad og økologiens positive effekt på dyrevelfærd, er kvinderne mere bevidste end mændene, viser undersøgelsen. F.eks. er 78 procent af kvinderne enige i, at økologi støtter øget dyrevelfærd, mens det samme kun er tilfældet hos 65 procent af mændene.

- Det kan hænge sammen med, at det især er kvinderne, der står for at handle dagligvarer til familien. Det betyder, at det oftest er kvinderne, der står ved hylderne og kølediskene og skal træffe beslutning om, om varen skal være økologisk eller ej.

Derfor bliver det mere relevant for dem at sætte sig ind i, hvad der egentlig er forskellen, vurderer Helle Bossen.

Begge køn vil købe mere økologi

Danskerne har i mere end ti år sat årlige rekorder i køb af økologiske varer, og den udvikling vil begge køn bygge videre på.

- Både mænd og kvinder bliver mere og mere bevidste om økologiens fordele, viser undersøgelsen. På bare det seneste år er der sket en markant udvikling. Samtidig svarer 65 procent af mændene og 72 procent af kvinderne, at de 'helt sikkert' eller 'måske' vil købe flere økologiske varer i fremtiden. Det bekræfter os i, at salget af økologi vil blive ved at med at vokse, siger Helle Bossen.

Epinion-undersøgelsen er foretaget blandt mere end 1.000 danskere og er gennemført i foråret 2017 og igen i foråret 2018.

jb@okologi.dk

▶ ANNONCER

■ TID & STED

August

6.-7. august. **Faglig studietur** om biodynamisk frugtavl til plantager ved Hamborg i Tyskland. Besøg hos stor erhvervsæbleplantage Bio-Augustin og alsidig gårdplantage på Hof Voglfängerkarte. Oversættelse til dansk. Kørsel i bus. Begrænset plads. Se mere på www.biodynamisk.dk Arr. Foreningen for Biodynamisk Jordbrug.

November

14.-15. november. **Nordic Organic Food Fair**. Virksomheder fra store dele af verden udstiller på Nordens eneste fagmesse for økologisk mad og drikke. MalmöMässan. Se meget mere på www.nordicorganicexpo.com, som løbende opdateres.

Oplysninger til
Tid & Sted
mailes til
ab@okologi.dk

BAR Jord til Bord har i samarbejde med SEGES udarbejdet en branchevejledning om sikkerhed ved arbejde med gylle

Hent den - og andre - på

www.barjordtilbord.dk/Jordbruget/Branchevejledninger/

Økologisk Landsforening
Silkeborgvej 260
8230 Åbyhøj

Tlf. 8732 2700 • www.okologi.dk

Se foreningens hjemmeside og få elektroniske nyheder om **økologi gratis!**
Tilmeld dig i formularen på forsiden af www.okologi.dk

AKTUELLE ARRANGEMENTER OM ØKOLOGI

Mobile løsninger til fjerkræ

Kom til minikursus i mobile løsninger og opstart af ERFA-gruppe for fjerkræproducenter. Økologisk Landsforening inviterer fjerkræproducenter til en spændende eftermiddag, hvor du bliver klogere på økologisk fjerkræ i mobile stalde og får mulighed for at komme i ERFA-gruppe med andre landmænd med fjerkræ i mobile stalde.

Tid: 7. august kl. 14:00

Sted: Topkærvej 3, 8200 Aarhus, og Silkeborgvej 260, 8230 Åbyhøj

Arrangør: Økologisk Landsforening

Se program og tilmelding (senest 31. juli) på okologi.dk/landbrug/kalender

Mobile løsninger til fjerkræ

Kom til minikursus i mobile løsninger og opstart af ERFA-gruppe for fjerkræproducenter. Økologisk Landsforening inviterer fjerkræproducenter til en spændende eftermiddag, hvor du bliver klogere på økologisk fjerkræ i mobile stalde og får mulighed for at komme i ERFA-gruppe med andre landmænd med fjerkræ i mobile stalde.

Tid: 9. august kl. 14:30

Sted: Hegnsholt Hønseri, Lejrevej 52, 4320 Lejre

Arrangør: Økologisk Landsforening

Se program og tilmelding (senest 31. juli) på okologi.dk/landbrug/kalender

Økologisk grøntsagskursus - omlægning og opstart

Kurset er et inspirerende læringskursus for dig, der overvejer at omlægge til økologi og opstarte økologisk grøntsagsproduktion. Programmet er sammensat med nøje udvalgte emner om produktion og afsætning i teori og praksis, og samtidig får du øget dit faglige netværk med nye samarbejdsmuligheder. Se hele programmet, pris og tilmelding (senest 7. august) på okologi.dk/grøntsagskursus

Tid: 13. august kl. 9.00 - 16.00

Sted: Skifteværk Økologi, Søren Lolks Vej 2, 5700 Svendborg

Arrangør: Økologisk Landsforening

Topkvalitet i danske økologiske spisekartofler!

Velkommen til en spændende dag på Gram Slot, hvor vi sætter den danske økologiske spisekartoffel i centrum! Hør om de vigtigste tendenser i den økologiske kartoffelproduktion lige nu og om de bedste dyrknings-teknikker i praksis hos nogle af Danmarks dygtigste økologiske kartoffelproducenter. Dagen byder også på en rundtur i kartoffelproduktionen i de smukke rammer på Gram Slot. Se program og tilmeld dig senest 9. august på okologi.dk/kalender.

Tid: 16. august kl. 08.45 - 12.00

Sted: Gram Slot, Slotsvej 54, 6510 Gram

Arrangør: Økologisk Landsforening og ØkologiRådgivning Danmark

Læs mere og tilmeld dig arrangementer

på Økologisk Landsforenings hjemmeside: okologi.dk/landbrug/kalender

 ØKOLOGISK
landsforening

Følg os

FACEBOOK
[/okologikonsulenterne.dk](https://www.facebook.com/okologikonsulenterne.dk)

■ Bog-nyt

Babymad. Kirsten Mikkelsen Ravnbøl & Søren Ejlersen. 256 s. 199,95 kr. People's Press.

Babymad er ikke, hvad det har været. Især ikke hvis den laves efter opskrifterne i denne nye bog, der har undertitlen 'Små portioner til små personer'. Opskrifterne er inddelt i aldersgrupperne 4-6 mdr., 6-9 mdr. og 9-12 mdr., og mange af retterne ser ud, så der er risiko for, at større personer får lyst til at spise med, og det vil være sikrest at lave en lidt større portion fra starten. Nogle af retter er rent faktisk beregnet på, at hele familien kan spise med. Opskrifterne garanterer en sund og varieret kost, hvor barnet vendes til, at mad kan smage og se ud på mange måder, og at der ikke er noget galt med madden, når den ikke smager som i går og i forgårs. Sidst i bogen er

et babymadsleksikon, som alle småbørnsforældre bør kende, da der er bestemte ting, babyer ikke må få, da de ikke kan tåle dem, før der er fx 6 måneder.

Sommerhushaven. Jens Thejsten. 94 s. 249 kr. Forlaget Vingefang.

En guide til en naturlig, smuk og mere vild sommerhushave med minimal vedligeholdelse og maksimal fornøjelse - og selvfølgelig på naturens betingelser. Har man sommerhus på en naturgrund, vil man gerne have kønne omgivelser, som store dele af året kan passe sig selv uden at vokse helt til i et uigennemtrængeligt vildnis. Det kræver lidt plantekendskab, planlægning og moderat arbejde. Arbejdet må man selv levere, og resten kan man tryk overlade til Jens Thejsten.

AB

Lær os mer' økologi

Økologiske praktikpladser søges.

Kontakt os på tel 96 96 66 66

kærlig hilsen
Eleverne på Kalo

kalo Økologisk Landbrugsskole
8410 Rønde · Tel 9696 6666 · www.kalo.dk

Nordens største økologiske besøgs- og demonstrationshave

Økologiens Have

Rørthvej 132, 8300 Odder

www.ecogarden.dk

Økologiske gårdbutikker, spisesteder, hoteller
www.lokaløkologi.dk

Ukrudt → planteavlskonsulent
 Ydelsesdrop → fodringskonsulent

Hvem ringer du til, når **samarbejdet** kører af sporet?

- Konfliktmægling
- Hjælp til afklaring
- Fredelig og fair opsplitning

Pernille Plantener · www.businessbyheart.dk · ☎ 2543 2921

Download

Det Økologiske Råds
 faglige publikationer
 gratis på
www.ecocouncil.dk

Med ønsket om en

god sommer

Limousinebesætning sælges

Ca. 25 øko-køer og ungdyr - alle med stamtavle.

Henv.

Niels Erik Eriksen

Tlf. 2324 1819 eller 5932 6470

Økologisk gødning sælges

Flere forskellige typer gødninger (Piller)

Såjord og prikeljord med økologisk gødning sælges

Økologisk kompost til forskellige formål sælges

Økologisk jord til højbede og plantekasser sælges

Se vores hjemmeside med priser og information

www.farmergoedning.dk

Farmergoedning IS v. N/E Mortensen

Toruphøjevej 56,9620 Ålestrup

Email: erik@farmergoedning.dk

Tlf. 9864 7122 - 6019 1852

■ KORT & GODT

Købes: Økologisk hønsegødning, sødlupiner og hestebønner. Erik Mortensen, tlf. 9864 7122. Øko-aut.nr. 20877.

Under Kort & Godt koster en annonce på højst 20 ord kun 125 kr. Er den på højst 40 ord, er prisen kun 250 kr. (inkl. moms) - og man behøver ikke være medlem eller abonnent for at annoncere. Første ord markeres med fed, og resten skrives uden særlige markeringer eller linjeskift.

Bestil annonce på
 tlf. 41 90 20 06 eller
ab@okologi.dk

ØKOLOGI & ERHVERV

Næste nummer

Udkommer	Annonce-deadline	Nr.
31. aug.	21. aug.	636
28. sept.	18. sept.	637
2. nov.	23. oktober	638
30. nov.	20. nov.	639

Se oplysninger om
 annoncering på
okologierhverv.dk

demeter

Faglig studietur til Tyskland om biodynamisk frugtavl den 6.-7. august 2018

Turen går til Bio-Augustin ved Hamborg, der er en af Tysklands største biodynamiske æbleplantager. Fokus på frugtkvalitet gennem jordfrugtbarhed og biodynamiske metoder, bl.a. i samarbejde med konsulent Martin Beck, der deltager ved besøget hos Augustin.

Besøg på Hof Vogelfängerkarte ved ml. Hamborg og Lübeck. En alsidig gårdplantage med fokus på mangfoldighed og biodynamiske midler. Der er oversættelse til dansk.

Start: Fredericia Banegård den 6. kl. 9. Slut samme sted den 7. kl. 20. Kørsel i bus. Begrænset plads efter 'først-til-mølle'.

Pris: 2.350 kr. + moms alt inkl.

Information og tilmelding: Klaus Løhr-Petersen, info@biodynamisk.dk - tlf. 86 19 94 45

Arr. er støttet af projektmidler fra Fonden for økologisk landbrug

NIELSEN & SMITH A/S
 SORTSREPRÆSENTANT

SÅSÆD ØKO PRODUKTION I VÆKST

Vinterhvede

Graham

Yderst sund sort med højt udbyttepotentiale

Dichter

Meget velegnet til økologisk dyrkning

Vinterbyg

KWS Infinity (2r)

Meget høj kernevægt

Vinterrug

Rubin

Højtydende linesort

Vinterraps

Butterfly linesort

Højeste udbytte af alle sorter 3 år i træ

Triticale

Trivalan

Meget god resistens mod gulrust

Opkøb af økologiske afgrøder!

Vi er klar til at omsætte dit økologiske korn. Vi køber både kvalitetskorn til de danske og udenlandske møllere og malterier samt foderkorn til de danske økologiske husdyr.

Ring i dag og reserver dit forbrug, så er du sikret.

Gert Christensen
 Sjælland/Fyn
 26 82 49 30

Vagn Christensen
 Jylland
 23 24 90 73

Jørgen Blomstrøm
 Hele landet
 26 79 81 63

Frilands-grise

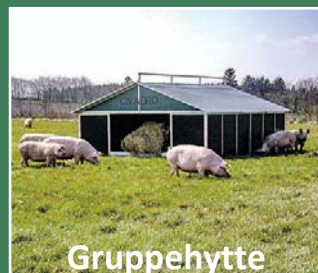

GRISEVELFÆRD

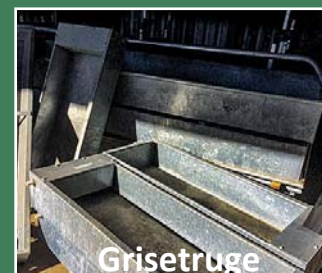

Sohus

Grisevogn

Gruppehytte

Grisetruge

Markvandring i Holstebro

Lars Nørregård Christensen og hans far Jens Nørregård Christensen bød indenfor på deres økologiske bedrift den 21. juni. Her kunne de fremmødte få indblik i planteavlen med raps, frøgræs, hestebønner, slætgræs og korn. Planteavlserådsgiver Erik Kristensen fra ØkologiRådgivning Danmark (midtfor på billedet t.v.) var med for at give sit faglige input. Arrangementet 'Jeg ejer både mark og eng' var organiseret af Holstebro-Vinderup Landboudom og blev afsluttet med grillpølser, sodavand og øl sponsoreret af Økologisk Landsforening. Fotos: Jens Peter Hermansen

STALDFORHOLD SØRG FOR OPTIMALE GOLDKO- OG KÆLVNINGSFORHOLD

Søndervangs goldkøer har fået ny goldko- og kælvningsafdeling med dybstrøelse.
Foto: Henrik Ebbesen

VIRKNING: Goldkøer, der opstaldes på dybstrøelse, har et hurtigere kælvningsforløb end goldkøer i traditionel løsdrift og i sengebåse, særligt hvis køerne går på dybstrøelse de sidste fire uger inden kælvning.

I PRAKSIS: På Søndervang ved Skærbæk har goldkøerne fået *de luxe* udgaven af en stald, som Henrik Ebbesen beskriver det. Antallet af køer skulle øges, og derfor blev goldkøerne flyttet til et nyt staldafsnit. Der er lavet en dybstrøelsesafdeling til alle goldkøerne, hvor der også er indrettet enkeltkælvningsbokse. Goldkøerne har masser af plads i stalden og fri adgang til et udeareal. For Henrik er det vigtigt at give goldkøerne de bedste vilkår, da dyrene kvitterer for det med en bedre produktion på sigt.

FAKTA: Når koen kan mærke, at kælvningen nærmer sig, vil hun søge væk fra flokken, hvis boksen eller folden tillader det. Koen foretrækker et sted, hvor hun kan være i fred med kalven, f.eks. i nærheden af buske eller træer, men stadig med udsyn til resten af flokken. Finder koen et godt skjul til kalven, vil koen i op til en uge efter kælvning forlade den liggende kalv i skjulet, mens hun æder og drikker. Kalven vil efter den første uge følge efter koen rundt på arealet.

Hvis kælvningsarealet giver mulighed for det, vil koen typisk isolere sig fra flokken, når kælvningen er nært forestående. Forsøg har vist at især køer, hvis kælvninger trækker ud, vil foretrække et skjul for at få fred til at kælte. Det kræver ekstra opmærksomhed og godt management at håndtere dette, især hvis det foregår på en fold, der ikke er placeret i nærheden gården.

KOM I GANG: Læs Indretning af stalde til kvæg, Danske Anbefalinger, Dansk Landbrugsrådgivning, 2010

STALDFORHOLD ETABLER STABILE GRUPPER

De stabile grupper på Nygaard oprettholdes også på folden om sommeren, og det sikrer ro blandt køerne.
Foto: Joachim Kjeldsen

VIRKNING: Det skaber ro i stalden, når køerne bevarer deres plads i rangordenen og befinder sig i det samme miljø gennem en lang periode.

I PRAKSIS: På Nygaard, Stoholm, drevet af Svend Otto Søgård, bliver der brugt en del tid på at etablere stabile hold af køer igennem hele produktionen. Frem til, kalvene er tre måneder, er det dyrenes alder, der styrer holdinddelingen, herefter er det deres størrelse. Gennem hele dyrenes voksenliv fungerer det på samme måde. Når dyrene er lige store, oplever Svend Otto færre aggressioner, da ingen dyr virker hverken mere sårbare eller stærkere end de andre. Det gør dyrene mere rolige og får dem til at fokusere på at æde og hvile frem for at opretholde hierarkier.

FAKTA: Stabile grupper kræver god staldindretning samt øje for unødvendig flytning af køer. Det er vigtigt altid at forsøge at flytte flere køer fra samme gruppe ad gangen. Logistik i forbindelse med malkning og afgræsning skal tilpasses, så dyrene i grupperne så vidt muligt følges ad. En hensigtsmæssig indretning af staldsystemet kan gøre det lettere at opretholde de ønskede holdopdelinger og at flytte dyrene. Kvæg er flokdyr, og mellem køer eksisterer et hierarki, der sikrer stabilitet i flokken og dermed et lavt niveau af aggressioner, når først rangordenen er etableret. Indretningen af stalden med plads til, at dyrene kan passere hinanden på stald- og tværgange, samt ekstra sengebåse og god plads ved foderbordet kan dæmpe aggressionsniveauet en hel del. Jo mere stabile grupper, der kan etableres og opretholdes, des bedre.

KOM I GANG: Læs Indretning af stalde til kvæg, Danske Anbefalinger, Dansk Landbrugsrådgivning, 2010

Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne:
Danmark og Europa investerer i landdistrikterne

DYREVELFÆRDSKATALOGET ER UDARBEJDET I PROJEKTET DYREVELFÆRD I MÆLKETANKEN – ET SAMARBEJDE MELLER MÆLKEPRODUCENTER OG MEJERI OM ØGET DYREVELFÆRD SOM VEJ TIL VÆRDISIKRING AF ØKOLOGISKE MÆLKEPRODUKTER. PROJEKTET ER STØTTET AF MÆLKEAFGIFTSFONDEN, DEN EUROPÆISKE FOND FOR UDVIKLING AF LANDDISTRIKTERNE OG MILJØ- OG FØDEVAREMINISTERIET.

IDEER TIL BEDRE DYREVELFÆRD FOR MALKEKVÆG

Det er ikke al dyrevelfærd, der kan måles og vejes. Sikkert er det dog, at økologisk landbrug allerede er i gang og fortsat tager et dedikeret ansvar for at:

- ▶ Sænke sygdomsniveauet
- ▶ Øge dyrenes robusthed
- ▶ Forbedre naturlige livsmuligheder

Økologisk Landsforening har i projektet *Dyrevelfærd i mælketanken* lanceret et nyt Dyrevelfærds-katalog, der beskriver 26 déer til, hvad der praktisk kan gøres for at øge dyrevelfærd i kvægbesætningen. Hensigten er, at økologisk husdyrproduktion krediteres for at levere bedre dyrevelfærd. Dyrevelfærds-kataloget kan også findes på okologi.dk, hvor det vil blive opdateret med nye idéer og tiltag.